

DNB *magazine* B

Een tweemaandelijks uitgave van de Nederlandsche Bank

**Integriteit
bestuurders
getoetst**

**President
Bank of England
over de euro**

**Uniek boek
over Rost
van Tonningen**

**Nederlanders
bouwen aan de EMU**

DNB *magazine* is een uitgave van de Nederlandsche Bank NV. Het is een productie van Externe betrekkingen en voorlichting en verschijnt eens in de twee maanden.

Redactie

DNB *magazine*
Afdeling Ebv
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
Fax 020-524 2228
E-mail redactie: magazine@dnb.nl

Hoofdredacteur Mumtaz Khadjé

Aan dit nummer werkten mee Inge van den Doel, Reinder van Dijk, Hendrik Jan Eijpe, Lex Hoogduin (ECB), Yvonne van Lynden, Douwe Miedema, Lex Prins, Corry van Renselaar, Margreet van Schaik, Olaf Sleijpen, Wim Vanthoor, Erica Verdegaaal

Eindredactie Mumtaz Khadjé, Marieke Los

Secretariaat Lex Prins

Illustraties Herman Focke

Fotografie Olaf Kraak, Rob Meulemans, NFP, Edward Ockenden

Vormgeving Katarzyna Hulsen-Plewko

Productie en druk Facilitaire diensten – reproductie DNB

Abonnementen

Een abonnement op DNB *magazine* is gratis en uitsluitend schriftelijk aan te vragen. Adreswijzigingen en opzeggingen eveneens schriftelijk opgeven.

Abonnementenadministratie

DNB *magazine*
Externe betrekkingen en voorlichting
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
Telefoon 020-524 3303/3644
Fax 020-524 2228
E-mail: magazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB magazine mogen zonder toestemming van de redactie worden overgenomen, op voorwaarde dat de bron wordt vermeld.

Inhoud

12 'Cultuurverschillen zijn er om op te lossen'

Een kennismaking met DNB'ers die meedenken over monetaire politiek, financiële markten, statistiek en bankbiljetten voor Europa.

8 'Ze zijn ook wel blij dat we nu nog niet meedoen'

Deel drie in de serie over centrale banken in Europa. Een interview met Eddie George van de Bank of England.

24 **Groot, groter, veiligst?**

DNB houdt toezicht op de veiligheid en efficiëntie bij fusies van beurzen.

33 **Voel je je rood of groen?**

Unieke expositie van verstandelijk gehandicapten bij DNB.

6 **Integriteit bestuurders onder de loep**

DNB toetst betrouwbaarheid bestuurders financiële instellingen

16 **Schoenmaker blijf bij je leest**

Column adviseur Wim Duisenberg

17 **'Europa ontbeert een sterke politieke unie'**

Koersdaling euro zorgelijk?

20 **Economisch gezien**

Het Federal Reserve Stelsel als voorbeeld?

21 **Van idealistisch internationalist tot nationaal-socialist**

Boek over onbekende periode in leven Rost van Tonningen

26 **'We worden steeds meer een gewoon bedrijf'**

Werken bij DNB is niet meer vanzelfsprekend een baan voor het leven

29 **Bankgeheimen**

DNB in identiteitscrisis?

30 **De stille krachten van DNB**

Onopvallende DNB'ers met belangrijk werk

32 **Thriller over nazigoud, opportunisme en hebzucht**

Roman over goudroof nazi's

35 **Kort gezegd EMU**

Scenario euro-distributie

DNB *magazine* van a tot z op internet

DNB magazine staat ook op internet. In DNB magazine kunt u niet alleen meer te weten komen over de euro en de EMU, maar vindt u ook informatie over het toezicht op de banken, het betalingsverkeer, de beleggingsinstellingen en de wisselkantoren.

<http://www.dnb.nl> voor alle weetjes over de Nederlandsche Bank

Op de website treft u ook andere publicaties aan, zoals jaarverslagen, kwartaalberichten, brochures, onderzoeksrapporten, speeches en persberichten van DNB en van de Europese Centrale Bank.

Kwartaalbericht juni 2000

In het DNB Kwartaalbericht juni 2000 vindt u informatie over de ontwikkelingen in de kerntaken van onze centrale bank en treft u ook achtergrondartikelen over :

- Het gebruik van hypothecair krediet. In *Het Nederlands publiek gepolst over het gebruik van hypothecair krediet* staan de resultaten centraal van een enquête onder Nederlandse huishoudens over de aanwending van hypothecair kredieten.
- Het scenario voor invoering van eurobankbiljetten en -munten. In *De invoering van de euro in het chartale betalingsverkeer* kunt u lezen dat de gulden weliswaar tot 28 januari 2002 wettig betaalmiddel blijft, maar dat de ambitie is om reeds een week na 1 januari 2002 zo'n 75 procent van de contante betalingen in euro's te laten plaatsvinden.

Daarnaast bevat het Kwartaalbericht van juni 2000 de artikelen:

- *Werkloosheid en arbeidsreserve in Nederland*
- *De Nederlandse economie in 2000-2002: een voorspelling met MORKMON.*

U kunt het DNB Kwartaalbericht aanvragen bij de afdeling Externe betrekkingen en voorlichting, telefoon 020-5243274 of downloaden vanaf de Website van DNB (www.dnb.nl).

Hoedster van de financiële stabiliteit

Voor u ligt al weer het tiende nummer van DNB *magazine*, het tweemaandelijks blad van de Nederlandsche Bank. Een soort jubileumuitgave dus. Met nadruk, het blad van de *Nederlandsche Bank*, want in deze tijd van euro, Europese Centrale Bank (ECB) en internationaal geweld op geld- en kapitaalmarkten, wordt dit nog wel eens vergeten.

Dat de centrale bank niet in de laatste plaats de centrale bank van Nederland is, blijkt ook uit de insteek van de recente reorganisatie van de afdeling Monetair en economisch beleid van DNB. Deze afdeling is binnen DNB onder meer verantwoordelijk voor de voorbereiding van de vergadering van de Raad van Bestuur van de ECB, waarvan de president Nout Wellink lid is. Dat de invloed van DNB op het beleid van de ECB niet ophoudt bij de president, leest u overigens in dit DNB *magazine*, in een artikel over de betrokkenheid van veel DNB'ers bij comités en werkgroepen van de ECB. De afdeling Monetair en economisch beleid is echter ook de economische beleids- en denktank van de Nederlandsche Bank, bijvoorbeeld voor wat betreft onze inbreng in het Haagse overlegcircuit. Want vertegenwoordigers van DNB hebben ook zitting in een groot aantal sociaal-economische overleg- en adviesorganen van eigen bodem.

De omgeving waarin deze monetaire en economische beleidsafdeling van DNB werkt, is de afgelopen jaren duidelijk veranderd. Doordat het monetaire beleid sinds 1 januari 1999 wordt bepaald door de Raad van Bestuur van de ECB, heeft ook diezelfde ECB logischerwijze het voortouw gekregen bij analyses ten behoeve van besluiten over het monetaire beleid. Ofschoon de voorbereiding van de inbreng van de president in de Raad van Bestuur nog steeds *core business* van de afdeling Monetair en economisch beleid is, is besloten om tegelijkertijd meer te focussen op de financiële en sociaal-economische problemen van Nederland. Op deze wijze hoopt de Nederlandsche Bank nog beter dan nu een nuttige bijdrage te kunnen leveren aan de bepaling van het financiële en economische beleid van ons land.

Eén van de speerpunten van de afdeling Monetair en economisch beleid is financiële stabiliteit. Hieronder valt een breed scala van onderwerpen, zoals de architectuur van het internationale monetair stelsel en de internationale discussies over de kwetsbaarheid van het financiële stelsel. Maar hierin past ook een steeds nauwere samenwerking met het directoraat Toezicht van DNB. Waar monetair beleid

en het toezicht op de financiële sector 'vroeger' vaak – ook institutioneel – werden gescheiden, groeien zij de laatste jaren steeds meer naar elkaar, ook in andere landen. Het onderzoek van DNB naar de hypothecaire kredietverlening in Nederland, waarover u al uitgebreid in DNB *magazine* heeft kunnen lezen, is daarvan een sprekend voorbeeld. Dit onderzoek was een coproductie van de afdeling Monetair en economisch beleid en het directoraat Toezicht van DNB.

Meer in het algemeen heeft de Nederlandsche Bank zich ontwikkeld van 'hoedster van de gulden' tot 'hoedster van de financiële stabiliteit'. Hieronder verstaan we de verantwoordelijkheid voor de (interne) waarde van de euro, samen met de ECB en de andere centrale banken van het eurogebied, toezicht op de financiële sector, in het bijzonder banken, beleggingsinstellingen en wisselkantoren en het bevorderen van een goede werking van het betalingsverkeer. De Nederlandsche Bank gaat met haar tijd mee, al zullen we het 'sch' in *Nederlandsche* niet overboord zetten. DNB blijft garant staan voor een goede dosis gezond financieel conservatisme. En omdat dit DNB *magazine* een beetje een jubileumnummer is, willen we ook een nieuwtje weggeven. Het Kwartaalbericht van de Nederlandsche Bank van december dit jaar zal volledig aan het thema financiële stabiliteit zijn gewend. Een aanrader.

Financiële stabiliteit en het bijvoeglijk naamwoord *Nederlandsche* van Nederlandsche Bank zijn min of meer de rode draad van dit DNB *magazine*. Zo kunt u in dit nummer lezen wat de fusie van de effectenbeurzen van Amsterdam, Brussel en Parijs betekent voor de dienstverlening en *oversight*-taken van de Nederlandsche Bank. Zeer recent hebben de Europese ministers van Financiën een groep 'wijze mannen' ingesteld die moet kijken naar het toezicht op beurzen, vanuit een Europees perspectief. Dat de Nederlandsche Bank met haar tijd meegaat en een 'gewoon' bedrijf wordt, blijkt ook uit een artikel over DNB als werkgever. Met enige trots kunnen we namelijk melden dat DNB met stip tot de 50 meest aantrekkelijke werkgevers van Nederland is doorgedrongen. Verder: hoe toetst DNB de integriteit van bestuurders van financiële instellingen? Hierover en meer leest u in dit DNB *magazine*.

Olaf Sleijpen

Integriteit bestuurders on

Nieuwe beleidsregel voor controle betrouwbaarheid

Bestuurders van financiële instellingen moeten betrouwbaar zijn. De Nederlandsche Bank toetst die integriteit met een nieuwe beleidsregel. Maar hoe meet je waarheidlievendheid, wetgetrouwheid, punctualiteit en onkreukbaarheid? En wanneer scoor je daarop onvoldoende? 'Iemands carrière kan op het spel staan. Je mag dus nooit kort door de bocht gaan.'

Erica Verdegaal

Zakelijke integriteit, ambtelijke integriteit, financiële integriteit en media integriteit. Al die eigentijdse termen duiden op een maatschappelijke trend. Die brede aandacht voor onkreukbaarheid is geen toeval. Integere mensen en organisaties zijn onomkoopbaar en varen een rechte koers. Zo'n houding schept duidelijkheid en zorgt dat transacties en contacten prettig en probleemloos verlopen. Dat is het allerbelangrijkst in de financiële wereld, want de mondiale economie drijft op vertrouwen in het financiële systeem.

De Nederlandse aandacht voor financiële integriteit kreeg een forse impuls door de beursfraude van 1997. Indirect leidde dat debacle tot de 'beleidsregel inzake de betrouwbaarheid van (kandidaat) (mede)beleidsbepalers en houders van gekwalificeerde deelnemingen in onder toezicht staande instellingen'. Deze mondvol woorden, waarmee toezichthouders de betrouwbaarheid van de mensen achter financiële organisaties toetsen, is een gezamenlijk product van de Nederlandsche Bank, de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE), de Verzekeringskamer (VK) en de minister van Financiën.

De nieuwe beleidsregel omschrijft het begrip betrouwbaarheid als tien menselijke eigenschappen. Een betrouwbaar bestuurder is waarheidlievend, verantwoordelijk, wetgetrouw, open, oprecht, prudent, punctueel, onkreukbaar, discreet en rechtschapen. 'De toetsing van bestuurders op die trekken is op zich niets nieuws', vertelt Mark van Driel, coördinerend toezichthouder van het directoraat Toezicht sectie consumentenzaken, integriteitstoezicht en handhaving. 'We doen het al jaren, maar met de beleidsregel hebben we opgeschreven wat we doen en waar we rekening mee houden. Nu kunnen wij juridisch duidelijker motiveren waarom wij een bestuurder onvoldoende betrouwbaar achten. Bovendien kunnen financiële instellingen op de regeling anticiperen en al vóór de voordracht van een bestuurder zelf toetsen of deze naar onze maatstaven betrouwbaar is.'

Integriteitstoetsing staat en valt met informatie. Om te beginnen wil DNB precies weten wie het in een organisatie voor het zeggen hebben. Vaak zijn dat één of twee personen, maar het

kunnen er ook vier of vijf zijn. Wie een bedrijf regeren, blijkt niet altijd zonneklaar uit de statuten. 'Soms is iemand geen officiële beleidsbepaler maar heeft zoveel aandelen of invloed dat je hem toch als zodanig moet aanmerken', legt Van Driel uit. 'Dat geldt bijvoorbeeld voor een grootaandeelhouder van een beleggingsinstelling of voor een belangrijke financier met een economisch belang in een kleinere instelling.'

der de loep

Het checken van betrouwbaarheid begint met een door een bestuurder in te vullen vragenformulier. 'Uiteraard controleren wij die gegevens', zegt Van Driel. DNB stak de afgelopen jaren veel energie in het daarvoor benodigde instrumentarium. Sinds eind 1997 is DNB bevoegd informatie over bestuurders op te vragen bij de landelijke officier van Justitie. Van Driel: 'De samenwerking loopt nu goed, want ze hebben inmiddels een organisatie staan die onze verzoeken snel kan afhandelen.' Hiernaast maakt DNB dankbaar gebruik van de elektronische archieven van binnen- en buitenlandse kranten en tijdschriften om na te gaan of en hoe een bestuurder ooit negatief in het nieuws kwam.

Maar er is meer. Samen met de STE en de VK heeft DNB een *database* vol gegevens over bestuurders en ex-bestuurders beschikbaar voor de drie toezichhoudende partijen. Binnenkort komt er een aansluiting op Vennoot bij. Dat is een register van het ministerie van Justitie met gegevens over rechtspersonen. Ging men

ooit failliet? En was de bestuurder erbij betrokken? 'Het is heel belangrijk dat we gegevens rechtmatig verkrijgen', legt Van Driel uit. 'Want een bestuurder kan tegen onze beslissing in beroep gaan bij de bestuursrechter. Alles gaat dus schriftelijk en officieel. We zitten hier niet in achterkamertjes spannende verhalen uit te wisselen.'

Diefstal

Een juist oordeel over iemands integriteit vraagt een duik in de omstandigheden. Stel iemand is net vader geworden en loopt verward met een onbetaald pak Pampers de winkel uit. De winkelier geeft de diefstal aan en vader heeft een vermogensdelict op zijn naam. Mag hij nu, tien jaar later, bestuurder van een financiële instelling zijn? En stel iemand heeft op zijn achttiende in beschonken toestand een fietser aangereden met de auto? Van Driel: 'We nemen het mee in onze oordeelsvorming, maar als het een incident is, is het de vraag of iemand op zijn veertigste een slecht bestuurder is.' Ook de ernst van een gedraging telt voor de oordeelsvorming van DNB. 'Ook de doorsnee Nederlander heeft wel eens valsheid in geschrifte gepleegd door bij een schadeclaim expres een iets hogere waarde op te geven', nuanceert Van Driel.

Duidelijk in de fout gaat de bestuurder die keer op keer betrappt wordt op rijden onder invloed. 'Dat duidt op een gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel voor anderen', zegt Van Driel. 'Sterker nog, dat geldt ook als je een keer onder invloed rijdt, ook al wordt je niet betrappt.' Ook de bestuurder met de ontzegde rijbevoegdheid die toch in de auto stapt, zit fout. Van Driel: 'Als

Een betrouwbaar bestuurder is waarheidlievend, verantwoordelijk, wetgetrouw, open, oprecht, prudent...

iemand rechterlijke uitspraken al niet eerbiedigt, hoe zal hij dan omgaan met toezichhouders? Ook de bestuurder die cliënten heeft geholpen zwart geld naar het buitenland te sluizen, kampt met een integriteitsmanco. Of de aanstaande directeur die het vragenformulier opzettelijk onjuist invult. Dat laatste wegen wij heel zwaar, want dat duidt op gebrek aan openheid en punctualiteit.'

Bij de toetsing van betrouwbaarheid kunnen toezichhouders afwijken van het oordeel van de strafrechter. 'Een bestuurder kan betrokken zijn geweest bij een onregelmatigheid, maar niet zijn veroordeeld', zegt Van Driel. 'Of er is hoger beroep aangetekend en de zaak loopt nog.' Anderzijds kan iemand zijn vrijgesproken wegens een vormfout van het Openbaar Ministerie. DNB kan die persoon zonodig toch als onbetrouwbaar beoordelen. Juist alle grijze gebieden in betrouwbaarheidstoetsing maken het werkterrein interessant', vindt Van Driel. 'Je moet je voortdurend realiseren dat de toekomst van iemand met een glanzende carrière op het spel kan staan. Je mag dus nooit kort door de bocht gaan.'

'Ze zijn ook wel blij dat we

Eddie George legt uit waarom het Verenigd

De komst van de EMU en de euro heeft ingrijpende gevolgen voor de monetaire hoofdrolspelers in Europa. De centrale banken bepalen nu samen met de Europese Centrale Bank de monetaire politiek. Hoe gaan centrale bankiers om met deze veranderingen? DNB *magazine* maakt een rondgang langs een aantal centrale banken. In deel drie een land dat (nog) niet meedoet aan de EMU. Een interview met Eddie George, president van de Bank of England.

Inge van den Doel

Eddie George staat in zeer hoog aanzien als president van de prestigieuze Bank of England. Tijdens de voorbereiding van het interview adviseerden medewerkers van de Bank of England ongevraagd over hoe hem te benaderen en wat wel en vooral niet te zeggen en te doen 'Mister Governor is de juiste aanspreektitel.' Mijnheer de President. 'Waag het niet bezwaar te maken tegen de vele sigaretten die hij in je bijzijn rookt.' 'Nee, die vraag kun je beter niet stellen, daarvan zal hij uit zijn humeur raken.' Maar George blijkt heel vriendelijk en charmant te zijn. Gedurende het hele gesprek is hij zeer goed gemutst. Formuleert bedachtzaam en diplomatiek, maar lacht ook uitbundig. En sigaretten? Er is met geen woord over gerept en ze zijn niet gesignaleerd.

De media in het Verenigd Koninkrijk (VK) besteden veel aandacht aan de sterkte van het Britse pond. Denkt u dat een sterk pond zo schadelijk is voor de Britse economie als het Britse bedrijfsleven en de media ons willen doen geloven?

'Ach, het is betrekkelijk, je noemt het een sterk pond of een zwakke euro. Over het algemeen is een redelijk sterke munt een goede zaak, want het dwingt de internationaal georiënteerde sectoren de productiviteit en *efficiency* te verhogen. Maar aan het begin van dit jaar was de situatie wel erg extreem. Ik denk dat niemand echt begreep waarom de euro toen zo zwak was, maar hij is sindsdien weer bijgetrokken en wij verwachten dat het herstel zich zal voortzetten.'

Maar het herstel van de euro is iets van de laatste tijd. Denkt u dat de daling van de Europese munt de geloofwaardigheid van de EMU heeft beschadigd?

'Mogelijk op zeer korte termijn, maar dat zal dan tijdelijk zijn.

Wat mij betreft is er geen enkele aanleiding om er niet vanuit te gaan dat de euro een robuuste munt zal zijn. Hoewel er een hoop aandacht is besteed aan de zwakte van de munt, is dat in mijn ogen vooral gepraat. Onwelkom, dat wel.'

Als het onwelkom is, heeft u dan een advies voor de ECB-Raad?

'Nee hoor. Ik denk niet dat de zwakte van de euro fundamenteel van doen heeft met het monetaire beleid in het eurogebied. Een meer geloofwaardige verklaring zou zijn gelegen in de aanbodzijde van de economie (zoals een inflexibele arbeidsmarkt, IvdD), maar ook dat kan gemakkelijk worden overdreven.'

Maar voor de centrale bank is de aanbodzijde moeilijk te beïnvloeden. Zou u denken dat het communicatiebeleid van de ECB op enigerlei wijze debet is aan de zwakke munt? De communicatiepolitiek van uw eigen centrale bank is nogal anders: Veel opener.

'Sommige mensen beweren dat, maar ik ben daar eigenlijk niet van overtuigd. Ik vergelijk de openheid van de ECB met die van de Bundesbank daarvoor en dan is het een enorme vooruitgang. Wat ik erg interessant vind, is dat mensen die deze kritiek spuien, klagen over het feit dat niet iedereen in het eurogebied met dezelfde boodschap komt. Maar kijk, het *Monetary Policy Committee* spreekt zeker niet met één stem! En dat zou ik ook niet willen! Ik denk niet dat het een zwakte is, het kan juist een kracht zijn. Ik zou communicatie dus zeker niet hoog plaatsen in mijn lijstje van redenen waarom de euro niet zo sterk was over die periode aan het begin van dit jaar.'

Nu we het toch over de EMU hebben, het besluit of het VK zal toetreden zal niet alleen op economische maar zeker ook op politieke gronden worden genomen. Wanneer denkt u dat we een beslissing kunnen verwachten?

nu nog niet meedoen'

Koninkrijk anders is

'Ik zou het echt niet weten. Het is nutteloos je mijn mening hierover te geven; ik heb er geen. Het is een beslissing voor de regering, niet voor mij. De regering zal ook kijken naar de vijf economische tests, waarvan houdbare convergentie veruit de belangrijkste is. Er is een spectrum van economieën: Ierland en in mindere mate Spanje, Finland en zelfs Nederland dat afwijkt van het gemiddelde in het eurogebied. Daarbij gaat het niet alleen om inflatie, maar ook om de vraag naar krediet, geldgroei, de huizenmarkt. Wij zouden in een nog afwijkender positie zijn geweest dan Ierland, als wij vanaf het begin zouden zijn toegetreden tot

de EMU. Ik denk dat, omdat het momentum van de Britse economie, die zoveel groter is, waarschijnlijk langer zou doorwerken. Dat zou een complicatie zijn geweest voor het beleid in het VK, maar ook in het eurogebied. Hoewel veel mensen zeggen, jammer dat je niet bij ons bent, zijn ze toch ook wel blij dat we nu nog even niet meedoen. Ik zal je wat vertellen. (Leunt voorover.) Jij bent Nederlandse. Het valt me altijd op als ik in Nederland spreek, of in sommige andere kleine landen in het eurogebied, dat het publiek niet begrijpt waarom wij hierover zo eigenwijs zijn. Als je een klein land bent dat in feite al jaren een monetaire

unie met Duitsland had, dan zeg je, waar hebben we het over? Maar voor ons is het niet zo simpel. Dat probeer ik uit te leggen aan het publiek, maar ik heb het idee dat ze gewoon denken dat we koppig zijn hier!

Wat zijn volgens u de voordelen van toetreden tot de EMU?

‘O, die zijn duidelijk! Ik denk dat de voor- en nadelen in dit land beter worden begrepen dan bijna overal in het eurogebied zelf. Wij zien als geen ander het voordeel van wisselkoersstabiliteit. Andere voordelen zijn grotere concurrentie, een efficiëntere aanwending van beschikbare middelen en brede, liquide financiële markten.’

Nog een vraag over de EMU. Voorheen participeerde de Bank of England in alle discussies over de Europese economie en centrale bank operaties, sinds januari 1999 is uw bijdrage beperkt tot bepaalde terreinen. Heeft dit de effectiviteit van de Bank in Europa gehinderd?

‘Nee, in het geheel niet. Wij sluiten het eurogebied uit van onze monetaire beleidsdiscussies en ik denk niet dat zij het gevoel hebben dat dit hun effectiviteit heeft gehinderd.’

Ik bedoel de vergaderingen in Frankfurt.

‘Wel, wij hebben vergaderingen in Londen waar we de ECB niet voor uitnodigen! Men zwaait hiermee alsof het een enorme bedreiging is: Je wordt buitengesloten, je raakt je invloed kwijt. Mijn ervaring is dat als we iets willen zeggen over een technisch onderwerp dat ons allen raakt, dat de ECB en de andere centrale bankpresidenten zeer bereid zijn te luisteren en soms bereid zijn ons standpunt over te nemen. Soms winnen we de discussie maar verliezen het besluit, maar zo is het leven. Ik voel me in het geheel niet bedreigd door dit alles.’

Terugkijkend op uw zeven jaar als bankpresident, wat was het beste en het slechtste moment dat u zich herinnert?

(Lacht geamuseerd.) ‘Benoemd te worden tot president, dat was

Het hoofdkantoor van de Bank of England in Londen.

een goed moment! (Denkt na.) Een ander groot moment was de beslissing van de nieuwe regering ons direct onafhankelijkheid te geven inzake het monetaire beleid. Ik weet het niet, ik heb zoveel goede momenten gehad, ik hou van deze baan. Het slechtste moment was waarschijnlijk Barings. Het was een erg verdrietig moment, want Barings was een reeds lang bestaande en in het VK extreem goed geleide bank, zeer conservatief en voorzichtig, maar ze hadden niet goed gelet op wat er in Singapore gebeurde.’

Het interieur van de Bank of England.

De Bank of England in het kort

Hoofdkantoor	Londen (Threadneedle Street)
President	Eddie George
Directie	2 vice-presidenten en 16 directeuren
Aantal agentschappen	12
Aantal medewerkers	2300
Voornaamste taken	Voorbereiden en uitvoeren monetair beleid, waarborgen financiële stabiliteit, stimuleren van efficiëntie en concurrentie kracht van het financiële sys- teem.
Overige taken	Beheren van de staatsschuld, voor zover in vreemde valuta uitgegeven, en van de officiële reserves van de staat die gefin- ancierd zijn met deze staats- schuld; drukken en uitgeven van bankbiljetten.

The Old Lady on Threadneedle Street

De Bank of England is opgericht in 1694 en is daarmee een van de oudste centrale banken ter wereld. Zij staat bekend als de *Old Lady*. Vanaf het begin trad zij op als bankier van de staat en gaf zij bankbiljetten uit; in 1844 verwierf zij voor dat laatste het monopolie in Engeland en Wales. Hoewel de Bank of England zich al jaren gedroeg als een publieke instelling met publieke taken, werd zij pas in 1946 eigendom van de staat.

In 1998 zijn enkele belangrijke wijzigingen doorgevoerd. De Bank of England werd onafhankelijk inzake het monetaire beleid. Het *Monetary Policy Committee* (MPC) van de Bank, dat bestaat uit de president, de twee vice-presidenten en zes overige leden waaronder een aantal van buiten de Bank, vergadert eens per maand over de hoogte van de rente. Tegelijkertijd werden twee taken bij de centrale bank weggehaald: De uitgifte van binnenlandse staatsschuld werd het domein van het nieuw opgerichte *Debt Management Office* (DMO), een agentschap van de *Treasury*, en

het toezicht op het bankwezen werd overgedragen aan de kersverse *Financial Services Authority* (FSA), die verantwoordelijkheid kreeg voor het toezicht op de hele financiële dienstverlening.

En hoe zit het met de organisatiecultuur? Dominique Dijkhuis, sinds een half jaar werkzaam bij de Bank of England, na eerst ruim twee jaar bij de Nederlandsche Bank gewerkt te hebben: 'De cultuur van de Bank of England is over het algemeen geslotener dan die van DNB, maar op het gebied van monetair beleid ligt dit anders. Alle medewerkers van de Bank kunnen bijvoorbeeld de vergaderingen ter voorbereiding van het MPC bijwonen, wat erg leuk is. De Bank of England is voor zojuist afgestudeerden *the place to be*, er worden geavanceerde modellen gebruikt en je kunt hier veel leren. Wel is het een nogal hiërarchische organisatie. Bij DNB zijn de lijnen korter en heb je meer contact met het hogere management. Hier ben je meer in je eigen hokje bezig en heb je ook met naaste collega's minder contact. Bij DNB gaat men even bij elkaar zitten als er iets te bespreken valt, hier is echt een e-mail cultuur. Engelsen zijn heel gereserveerd.'

'Cultuurverschillen zijn er om op

DNB'ers denken mee in Frankfurt

Heeft een klein land als Nederland nog invloed, nu het financieel beleid op Europees niveau in Frankfurt wordt bepaald? Heel wat werknemers van DNB nemen deel aan de verschillende commissies en werkgroepen van de Europese Centrale Bank (ECB). Ze zijn onder meer actief op het gebied van monetaire politiek, financiële markten, statistiek en bankbiljetten. Een kennismaking met enkele DNB'ers die in Frankfurt een Nederlands geluid laten horen.

Yvonne van Lynden

De ECB-werkgroep *Money and Banking Statistics* heeft tot taak monetaire statistieken te maken voor Europa. Belangrijk doel is de harmonisatie van de financiële rapportages aan de ECB.

Kees Elfferich, econoom bij de afdeling Statistische informatie en rapportages en lid van de werkgroep: 'We zijn al een heel eind gevorderd sinds de start van de werkzaamheden in 1990. In principe wordt nu overal op dezelfde wijze door de banken gerapporteerd. De landen werken goed met elkaar samen. Natuurlijk heb je wel cultuurverschillen, maar die zijn er om op te lossen.'

Oostenrijk is volgens Elfferich bijvoorbeeld een land dat de banken frequenter en meer gegevens laat rapporteren dan door de ECB vereist is. 'Nederland heeft daarentegen gekozen voor een zuinige aanpak. De banken in ons land leveren weinig meer dan wat vereist is. De ECB wil wel eens meer gegevens vragen dan de landen aanleveren. Andere landen kunnen die extra informatie meestal sneller ophoesten dan Nederland. Wij zeggen nu eenmaal niet tegen banken: 'Je zorgt maar dat je die informatie levert'. Daarom hebben wij als Nederlandse delegatie altijd een lans gebroken voor de haalbaarheid

van de vragen van de ECB.'

De rapportages aan de ECB zijn belangrijk. 'De ECB voert een geldhoeveelheidsbeleid en heeft dus gegevens nodig voor M3 (de som van munten en bankbiljetten, kortlopende deposito's en kortlopend verhandelbaar schuld papier, YvL.). Daarom moeten alle banken hun gegevens zoveel mogelijk op dezelfde manier aan hun centrale bank rapporteren. Verder verzamelt de werkgroep cijfers over woninghypotheken, de debet- en creditatievallen van banken en houden wij ons bezig met financiële derivaten, bijvoorbeeld opties en *swaps*.'

Hoewel alle landen inmiddels met hetzelfde rapportageschema en met dezelfde posten werken, is het werk van de werkgroep volgens Elfferich nog lang niet klaar. 'Het traject van harmonisatie

'Het traject van harmonisatie is een lange weg'

is een lange weg. Er zijn nog steeds verschillen. De bancaire markten zijn niet hetzelfde. Sommige producten komen bijvoorbeeld alleen in Nederland voor en worden onder een ECB-post gerapporteerd. Een ander land kan onder dezelfde post iets anders – wel iets soortgelijks – rapporteren. Ook de

bedrijfseconomische regels lopen wel eens uiteen.'

Ook bij volledige harmonisatie blijft de werkgroep nuttig, verwacht Elfferich. 'De werkgroep is de schakel naar de rapporterende instellingen. De nationale centrale banken staan veel dicht bij de banken dan de ECB. We horen daarom meer. Binnen de werkgroep strijden de nationale centrale banken dan ook niet met elkaar.'

Kees Elfferich

te lossen'

Ron Berndsen, adjunct-directeur van de afdeling Monetair en economisch beleid en Ad Stokman, stafadviseur bij de afdeling Wetenschappelijk onderzoek en econometrie, zijn lid van de *Working Group on Forecasting (WGF)*.

De werkgroep maakt voorspellingen op het gebied van de economische ontwikkelingen binnen het eurogebied. Elke aangesloten nationale centrale bank maakt op basis van een gemeenschappelijke visie op de wereldeconomie een voorspelling voor het eigen land, soms met hulp van een model.

'De voorspellingen worden gewogen en opgeteld tot een Europese voorspelling', legt Stokman uit. 'Met het model MORKMON van DNB kunnen we een voorspelling voor Nederland maken. En met het EUROMON-model kunnen we voorspellingen maken voor het hele eurogebied. Andere landen zijn

nog niet zo ver. We kunnen gerust van onszelf zeggen dat we, ook al zijn we qua oppervlakte een klein landje, op het gebied van modellen binnen de werkgroep één van de grotere landen zijn.'

Toevallig ligt er op het bureau van Stokman een imponerend pak papier, omdat Berndsen en hij diezelfde middag nog naar Frankfurt zullen vertrekken. De

'Op het gebied van modellen zijn wij één van de grotere landen'

Europese voorspelling is nu nog vertrouwelijk en alleen bestemd voor intern gebruik, maar zal in de toekomst mogelijk worden gepubliceerd, zoals nu in Nederland bijvoorbeeld het geval is met de voorspellingen van DNB en het Centraal Planbureau voor de Nederlandse economie.

Volgens Berndsen levert het lidmaatschap van de werkgroep soms wel wat drukte op. 'Om ons voor te bereiden op vergaderingen krijgen we hier enorme pakketten met informatie over andere landen binnen. Meestal komt die

Ron Berndsen (l.) en Ad Stokman.

informatie pas de dag voor de vergadering. Als we niet de hele nacht bezig willen zijn, moeten we de reis naar Frankfurt dan ook gebruiken om al die informatie door te ploegen.'

'Bovendien heb je als lid van de werkgroep veel zitvlees nodig. Omdat elke centrale bank zijn voorspelling mag verdedigen, zijn er soms sessies die zo'n dertien uur duren. Je moet een vergaderdijger zijn.'

Beiden vinden het overigens erg leuk om lid te zijn van de werkgroep, ook als ze er zo'n elf keer per jaar voor naar Frankfurt moeten. 'Maar we proberen met de vergadering ook wel eens een uitstapje te organiseren', zegt Stokman. 'We gaan naar Lissabon en misschien houden we volgend jaar een vergadering in Amsterdam. Onze stad is namelijk erg in trek bij onze collega's. De contacten beperken zich niet tot economische kennis alleen. We wisselen ook andere informatie uit: De espresso in Napels schijnt de beste ter wereld te zijn.'

Bij de afdeling Ontwikkeling chartaal verkeer gaan relatief veel mensen voor hun werk naar de ECB in Frankfurt. Twee van hen zijn Arnout Schikhof en Hans de Heij. Zij nemen deel aan werkgroepen van het *Banknote Committee*.

De werkgroep van De Heij houdt zich bezig met het ontwikkelen van nieuwe eurobankbiljetten, van ontwerp tot drukproef. Het is de vierde Europese werkgroep voor De Heij. Met de eerste werkgroepen heeft hij de serie eurobankbiljetten die nu wordt gedrukt ontwikkeld. De huidige werkgroep is met de volgende serie bezig.

De Heij: 'We proberen nu te leren van de ontwikkeling van de eerste serie. Ik vind soms dat het wat inefficiënt gaat en het kost veel geld, maar het is leuk om concreet aan het nieuwe Europa te bouwen.'

De samenwerking loopt niet altijd op rolletjes en is soms moeizaam. 'Elk land heeft zijn eigen tradities en technieken', aldus De Heij. 'Er wordt nogal eens nationalistisch gedacht. De vertegen-

woordigers in de werkgroep zijn vaak mensen van drukkerijen die verbonden zijn aan de nationale banken. Het zijn mensen met een andere inslag. Wij zijn gewend om opdrachten te geven aan ontwerper, papierfabriek en drukkerij.'

'We bouwen concreet aan het nieuwe Europa'

Arnout Schikhof bewaakt met zijn groep de kwaliteit van de bankbiljetten. Niet onbelangrijk, want er zijn acht papierfabrieken en elf drukkerijen die dezelfde eurobankbiljetten moeten maken. 'Aan het begin van het eurotijdperk waren hierover sterk uiteenlopende ideeën. Stap voor stap is er een kwaliteitssysteem opgezet door onze werkgroep en nu hanteert elk land dezelfde kwaliteitseisen. Een enorme prestatie als je ziet hoeveel aanpassingen er zijn gedaan.'

Schikhof moet eraan wennen dat er

Arnout Schikhof (l.) en Hans de Heij.

veel wordt overlegd in Frankfurt en dat alles erg formeel gaat. 'Toen ik een onderwerp niet schriftelijk had aangemeld, werd het pas aan het einde van de dag besproken, toen veel mensen al waren vertrokken. Voor spontane vragen is geen ruimte in de vergadering en het kan lang duren voor je tot concrete resultaten komt.'

Zowel Schikhof als De Heij vinden het informele contact tussen de collega's goed. In de wandelgangen is er tijd voor een gesprek en diegenen die in de vergadering anders zo zwijgzaam zijn, komen dan los. Schikhof: 'We begrijpen elkaars moeilijkheden omdat we allemaal voor hetzelfde karwei staan.' De Heij: In de gezamenlijke taxi naar het vliegveld hoor je soms pas wat iedereen er eigenlijk van vindt. Ik vind het vertrek uit Frankfurt daarom veel leuker dan de aankomst.'

De afdelingsdirecteur van Financiële markten, Jos Heuvelman, moet veel op reis. Dat is niet alleen voor de ECB-werkgroepen. De afdeling Financiële markten is één van de meest naar buiten gerichte afdelingen van DNB.

Heuvelman is lid van het *Market Operations Committee* (MOC). Deze groep voorziet de ECB-top van analyses op het gebied van de wereldwijd vervlochten financiële markten en adviseert over de infrastructuur van monetaire beleidsoperaties.

‘Mede op basis van deze informatie voert de ECB de regie over wat de nationale centrale banken als uitvoerenden van het monetaire beleid moeten doen’, legt Heuvelman uit. ‘De werk-

groep vergadert over de infrastructuur van de monetaire beleidsoperaties. Zo wordt bijvoorbeeld gesproken over de uitvoering van open-markttransacties die dienen voor het beheersen van de liquiditeitsverhoudingen op de markt en het afgeven van rentesignalen (bij open-markttransacties verschaffen de gezamenlijke centrale banken liquiditeit

‘Duitsers hechten aan hiërarchie, Italianen kletsen het meest’

aan commerciële banken door de rechtstreekse verkoop van waardepapieren op de open markt, YvL).’ In haar marktanalyses probeert het MOC inzicht te krijgen in de structuur en het functioneren van de financiële markten. Het MOC laat daartoe een aantal studies

verrichten. Een daarvan, onder voorzitterschap van DNB, is de studie naar de invloed van de EMU en euro op de Europese aandelenmarkten. DNB kijkt hierbij onder meer naar het veranderende gedrag van beleggers, fusies bij aandelenbeurzen en bedrijven.

Heuvelman: ‘De leden van het MOC zijn allemaal markt mensen, wij begrijpen elkaar, dus de communicatie vormt geen probleem. Toch zijn de culturele verschillen wel merkbaar. De Duitsers en de zuidelijke landen sturen vaak oudere mensen die aan hiërarchie hechten, terwijl de Scandinaviërs altijd een jonge delegatie sturen. En de Italianen kletsen het meest.’ Een reisje naar Frankfurt is voor Heuvelman niet zo bijzonder. ‘De eerste keren zijn natuurlijk spannend, maar na een tijdje wordt het routine. Een ECB-bezoek is voor mij gewoon werk met een langere reistijd.’

Jos Heuvelman

Schoenmaker blijf bij je leest

De vijftien ministers van Financiën van de Europese Unie (EU) komen ongeveer maandelijks bijeen in de ECOFIN-raad. Ze nemen dan beslissingen over financiële onderwerpen met een Europese draagwijdte, zoals de harmonisatie van belastingen. De bevoegdheden van de ECOFIN zijn wettelijk vastgelegd. Bij de invoering van de euro in elf landen van de EU ontstond bij de ministers van Financiën van die landen de behoefte om zaken rond de euro apart te bespreken. Daartoe is de Euro XI in het leven geroepen. Deze club vergadert doorgaans twee uur voorafgaand aan ECOFIN-vergaderingen.

De Europese Commissie neemt deel aan deze vergaderingen en de president of de vice-president van de ECB meestal ook. De Euro XI heeft geen wettelijke bevoegdheden. Het is een informeel orgaan, dat geen echte besluiten kan nemen. Die worden door de ECOFIN genomen. Daar zitten ook de vier landen in die de euro nog niet hebben ingevoerd, zij het dat zij niet over alle onderwerpen stemrecht hebben. De Euro XI is naar buiten toe niet erg zichtbaar. Er worden geen persconferenties gegeven. Slechts één keer, op 8 mei van dit jaar, heeft de Euro XI een korte publieke verklaring afgelegd. Deze ging over de wisselkoersontwikkeling van de euro.

Nu willen vooral de Fransen de rol van de Euro XI versterken. Hoe, is nog niet helemaal duidelijk. Het lijkt vooralsnog meer te gaan om een versterking van procedures en om het meer in het publieke beeld brengen van de Euro XI dan om het toekennen van wettelijke bevoegdheden. Dat laatste zou Europese verdragswijzigingen vergen en dat zou veel tijd kosten. Bovendien zouden ook de niet-eurolanden voor dit idee moeten worden gewonnen. Met het Verenigd Koninkrijk voorop staan die niet te trapelen van enthousiasme.

Het is zaak goed te volgen wat de ministers met elkaar bekokstoven. De bal kan namelijk in verschillende richtingen

rollen, met verschillende gevolgen voor het wel en wee van het eurogebied.

Een traditioneel Franse wens is de euro een meer politiek gezicht te geven. Dat moet zich dan uiten in één politieke woordvoerder voor de euro. Die kan dan spierballentaal spreken over de rol van de euro ten opzichte van de dollar, belangrijke gesprekspartner zijn van de Amerikanen over wisselkoerszaken en regelmatig uitleggen hoe tegen wisselkoersverhoudingen moet worden aangekeken. Ook wordt het in Franse kringen vaak nuttig gevonden om een politiek tegenwicht te scheppen tegenover de centrale bankiers van de ECB. Deze worden vooral als technocraten gezien die zonder een politiek tegenwicht hun beslissingen te veel los van de politieke realiteit dreigen te nemen.

Als een versterking van de Euro XI in deze richting zou gaan, rolt de bal de verkeerde kant op. De euro wordt dan gemakkelijk speelbal van een politiek machtsspel met de Amerikanen. Dat zal vermoedelijk alleen maar wisselkoers- en politieke spanningen oproepen. Het zou ook het beleid van de ECB meer in een politiek licht plaatsen. Dat is niet welkom. De ECB is juist onafhankelijk gemaakt om te voorkomen dat puur korte termijn politieke overwegingen het monetaire beleid gaan bepalen. Politici kijken vaak niet verder vooruit dan de volgende verkiezingen. Het is dan erg aantrekkelijk om een te ruim monetair beleid te voeren. De geschiedenis en de economische theorie leren dat dit uiteindelijk alleen tot hogere inflatie leidt en geen enkel goed doel dient. Nu hoeft men niet bang te zijn dat de onafhankelijkheid van de ECB door de Euro XI kan worden ondermijnd. Daarvoor is die onafhankelijkheid te goed geregeld in het Verdrag van Maastricht. Er kan echter wel onnodige onzekerheid worden gecreëerd. Dat leidt bijvoorbeeld tot een hogere rente dan nodig is.

Het zou daarentegen wel nuttig zijn als de Euro XI de samenwerking en gedachtenvorming zou verdiepen op terreinen waar de ministers zelf directe verantwoordelijkheden hebben. Te denken is dan aan elkaar aanspreken op het in de verschillende landen gevoerde begrotingsbeleid of proberen van elkaar te leren op het beleidsterrein van het beter laten functioneren van markten, waaronder de arbeidsmarkt. Het spreekwoord 'schoenmaker blijf bij je leest' is zeker een goede leidraad in de komende discussie van de ministers van Financiën over de rol van Euro XI. Misschien dat minister Zalm vast voor een vertaling van dit uitgangspunt in alle elf officiële talen van de Europese Unie kan zorgen.

Lex Hoogduin, adviseur van de president van de Europese Centrale Bank

'Europa ontbeert een sterke politieke unie'

Meningen verdeeld over toekomst euro

De introductie van de girale euro verliep vlekkeloos. In een nacht schakelden de Europese beurzen, banken, en andere financiële instellingen over op de nieuwe munt. Met de euro-euforie was het echter snel gedaan. In een half jaar tijd zakte de euro van de introductiekoers van 1,17 dollar naar een vrijwel één op één koers met de dollar. Een daling van ruim dertien procent. Is de koersontwikkeling van de euro een reden tot zorg? De mening van vier deskundigen.

Reinder van Dijk

Centrale bankiers en de Europese ministers van Financiën deden hun uiterste best om duidelijk te maken dat de koersdaling van de euro geen reden was om bezorgd te zijn. De burgers in Europa zouden Europeser moeten denken, zo stelde Europese Centrale Bankpresident Wim Duisenberg. Hij trok de vergelijking met de Amerikanen die niet moeilijk doen over de waarde van de dollar. 'Vraag een Amerikaan hoeveel een dollar waard is. 'Een dollar is een dollar', krijg je dan als antwoord. Punt uit.'

Begin dit jaar gebeurde vervolgens wat velen toen nog voor onmogelijk hadden gehouden: De magische grens van één dollar werd gepasseerd. De euro werd minder waard dan een dollar. Er ontstond een negatief sentiment rond de euro waarbij Europa volgens de markten niks meer goed konden doen. Ieder nieuwsberichtje over de economische en politieke ontwikkelingen in Europa dat negatief uitgelegd kon worden, leidde tot een verdere daling van de eurokoers. Critici grepen hun kans om hun gelijk te halen. Dit zou het begin van het einde van de EMU inluiden.

Tijdens het Wereld Economisch Forum in Davos waar politici, zakenlieden en economen uit de hele wereld bij elkaar kwamen om de grote wereldproblemen door te spreken, werd in de wandelgangen druk gespeculeerd over mogelijke interventies van de ECB. Volgens Nobelprijswinnaar Robert Mundell was het moment dat de ECB zou moeten interveniëren in de valuta-markten dichtbij. Door massaal euro's op te kopen zou de koers

van de nieuwe munt weer kunnen stijgen. Maar de centrale bankiers en Europese politici wilden vooralsnog niet van ingrijpen weten. 'Interventies hebben meestal geen zin. En vroeg of laat zal de koers wel weer omhoog gaan.'

De bezorgdheid over de koers van de euro bleef niet meer beperkt tot de financiële markten. ECB-president Duisenberg ontving veel brieven van ongeruste burgers. Om de ongerustheid weg te nemen richtte Duisenberg zich begin mei in een verklaring direct tot alle burgers van Europa. Hij wees er op dat het vooral om de interne waarde van de euro gaat, om de prijsstabiliteit in het eurogebied. En gezien de lage inflatie in het eurogebied kan iedereen gerust zijn dat de koopkracht van spaargeld en pensioenen overeind blijft.

De ministers van Financiën van de elf eurolanden spraken in mei eveneens hun zorg uit over de eurowisselkoers. Zij onderstreepten nog eens dat het niveau van de euro niet de onderliggende kracht van de Europese economie weerspiegelt. Of om het met de bondige en krachtige woorden van Zalm te zeggen: 'De dollar is momenteel overgewaardeerd en de euro ondergewaardeerd.'

Intussen beweegt de koers van de euro zich weer richting de een dollar en lijkt de bekende zin van Duisenberg bewaarheid te worden: 'De ECB voert een beleid van monetaire stabiliteit, de euro heeft een belangrijk potentieel voor appreciatie en een sterke economie gaat samen met een sterke munt.'

Arjo Klamer is hoogleraar economie van de kunst en cultuur aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

'Ik had een weddenschap afgesloten met mijn buurman, een bankier, dat de euro na de introductie zo'n tien procent in waarde zou dalen. Ik heb meer dan gelijk gekregen. Maar het is nog te vroeg om daar vergaande conclusies uit te trekken. De oorzaak ligt vooral in de sterke Amerikaanse economie. Persoonlijk denk ik echter dat de euro geen lang leven beschoren is. Europa ontbeert een sterke politieke unie. Zolang die politieke unie er niet is, en het lijkt mij erg onwaarschijnlijk dat die er komt, zal de euro

'De euro is geen lang leven beschoren'

erg gevoelig zijn voor politieke onzekerheden. Zo zie je bijvoorbeeld dat de problemen rond Oostenrijk direct leiden tot schommelingen in de koers van de euro.'

'Dat de burger zich ongerust maakt, kan ik me voorstellen. Maar alleen als je op vakantie gaat buiten het eurogebied en als je producten importeert uit de VS ben je wat duurder uit. Verder kunnen de hogere invoerprijzen ook leiden tot hogere inflatie. Overigens kent de euro ook voordelen: Je loopt geen valutarisico meer en je kunt makkelijker prijzen vergelijken waardoor de concurrentie in Europa kan toenemen. En laten we vooral niet

Focco Vijselaar was tot voor kort beleidsmedewerker bij de afdeling Monetair en economisch beleid van de Nederlandsche Bank. Vanaf 1 augustus werkt hij bij de Europese Centrale Bank.

'De waardedaling van de euro kwam toch wel als een verrassing. Direct na de introductie van de euro riepen de marktprofeten nog 'hosanna'. De wisselkoers ten opzichte van de dollar liep toen ook licht op. Maar dat veranderde snel. We moeten alleen niet vergeten dat de euro een vrij zwevende munt is. Het kan verkeren met de externe waarde van de munt. De ECB houdt

de ontwikkelingen van de wisselkoers wel in de gaten, maar als indicator voor toekomstige inflatie. De wisselkoers heeft immers via de importprijzen invloed op het prijspeil, denk alleen al aan de benzine. Maar de wisselkoers is geen doel op zich. Dat kan ook niet, omdat de wisselkoers alleen echt te beïnvloeden is door aan-

vergeten dat de invoering van de euro een breekijzer is geweest voor landen als Italië en Spanje om orde op zaken te stellen. De vraag is alleen of de situatie ook structureel verbeterd is.'

'Het frappeert mij wel dat Nederland zich altijd zo sterk heeft willen maken voor een sterke munt en dat we ons nu overgeven aan een munt die niet zo sterk kan zijn. Kijk, de Nederlandsche Bank functioneert goed omdat ze in een klimaat

opereert waarin ze gewicht heeft. Als Duisenberg met zijn vinger zwaaide dan luisterde men in Nederland. Het is maar de vraag of men in Europa ook zo goed naar hem luistert.'

'Een advies voor Duisenberg? Als centraal bankier kun je eigenlijk niet zoveel tegen die koersontwikkeling doen. De euro zal zich zelf moeten bewijzen. Het beste beleid is een standvastig beleid. In die zin doet Duisenberg het redelijk tot goed.'

passing van de rente. Maar het rentewapen is al in gebruik om de inflatie in toom te houden. En je kunt nu eenmaal geen twee doelen treffen met één schot.'

'Dat de burgers zich zorgen maken en brieven schrijven aan Wim Duisenberg is op zich wel begrijpelijk, maar tegelijk opmerkelijk. De briefschrijvers meten de kracht van de euro blijkbaar af aan de externe waarde van de munt. Terwijl minister Zalm het in een interview met *DNB magazine* vorig jaar nog zo plastisch zei: 'De burger ziet liever de eurokoers gehalveerd dan de broodprijs verdubbeld.' En de inflatie in het eurogebied is duidelijk binnen de zone voor prijsstabiliteit gebleven (0-2 procent inflatie). De koopkracht van de burgers wordt door de koersdaling van de euro dus niet wezenlijk aangetast. Althans, macro, voor alle Neder-

'De koopkracht van de burgers wordt door de koersdaling van de euro niet aangetast'

landers/Europeanen tezamen, gezien. Micro gezien, voor de individuele burger die op vakantie wil in de VS of die importeur is en zijn producten in dollars moet betalen, is er wel sprake van een verlies aan koopkracht. Uiteindelijk zal de euro echter zijn externe kracht ontleenen aan de interne prijsstabiliteit van het eurogebied. Ook de financiële markten lijken daarvan overtuigd, want de lange rente in het eurogebied is nog steeds lager dan in de VS.'

Arnold Heertje is hoogleraar van de economische wetenschap aan de Universiteit van Amsterdam.

‘Achteraf gezien zou het heel verwonderlijk zijn geweest als de euro een vliegende start had gemaakt. De euro is een geheel nieuw experiment. Alle nationale valuta’s die eeuwenlang ons vertrouwde betaalmiddel zijn geweest,

zijn opgegaan in een nieuwe valuta terwijl de afzonderlijke landen gewoon blijven bestaan. De Verenigde Staten (VS) zijn in dit opzicht veel meer een geheel. We zijn op weg naar een politieke unie, maar helemaal zoals in de VS zal het nooit worden. Daar is Europa te divers voor, te veel verschillende culturen en talen. Wat Europa nodig heeft is meer dynamiek. Modernisering van de economieën, investeringen in internet en informatietechnologie. De vele kansen worden in de VS veel sneller en beter gegrepen dan in Europa.’

‘Een goedkope euro is goed voor onze export. Maar aan de andere kant importeren we ook wat inflatie. Ik denk dat Duisenberg de rente onlangs zo fors heeft verhoogd om de inflatieverwachtingen de kop in te drukken. Als de euro zwak blijft, is dat zeker een punt van zorg voor de inflatie.’

‘Op den duur komt het absoluut in orde met de euro’

‘Op den duur komt het absoluut in orde met de euro. Ik heb een groot vertrouwen in Duisenberg. Hij heeft zich ontpopt als een echte *teamworker*. Het eurogebied kent elf centrale bankpresidenten die zich allemaal moeten voegen naar de ECB, naar het gezag van Duisenberg. Dat is tot nog toe voorbeeldig verlopen. Je moet er niet aan denken dat de president van bijvoorbeeld de Franse, Duitse of Belgische centrale bank zich zou uitspreken tegen een bepaalde renteverhoging. Ik ben van mening dat Duisenberg nog een behoorlijk aantal jaren moet blijven. Het zou desastreus zijn als men na een of twee jaar iemand anders in Frankfurt zou neerzetten. *Never change a winning team!* Als er iemand anders komt, moet je maar afwachten of hij op dezelfde manier kans ziet om die onafhankelijkheid tot stand te brengen en te behouden. We weten toch allemaal dat een Fransman van nature gewend is om voor elke beslissing even met het Elysees te bellen. Laat Duisenberg zo lang mogelijk aanblijven!’

Ad Visser is beleidsmedewerker bij de afdeling Financiële markten van de Nederlandsche Bank en is sinds kort voor een half jaar gedetacheerd bij de Banque de France.

‘Moeten de burgers in Euroland zich zorgen maken over de euro? Ik denk van niet. Het feit dat de euro verzwakte ten opzichte van de dollar en diverse andere munten zoals het Britse pond en de Japanse yen, had positieve kanten. Europese exporteurs konden hun producten en diensten gemakkelijker aan het buitenland verkopen. Een lagere euro betekent immers dat buitenlanders buiten Euroland minder van hun eigen munt kwijt zijn voor onze producten. De sterke economische opleving die we momenteel in Europa beleven is dan ook zeker deels te danken aan de verzwakking van de euro.’

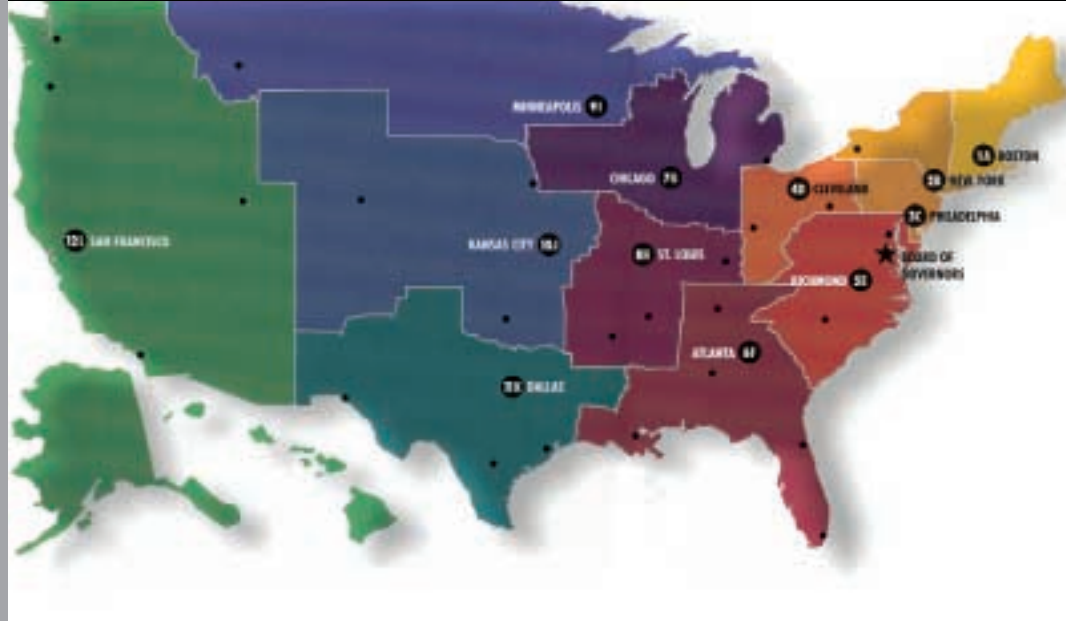
‘Voor vakantiegangers en zakenreizigers naar de Verenigde Staten is de sterke dollar uiteraard minder leuk. Een ijsje in Central Park in New York kostte me onlangs EUR 2,10 (NLG 4,65) in plaats van de EUR 1,70 (NLG 3,75) die ik begin vorig jaar nog kwijt was. Dit voorbeeld illustreert een nadeel van een zwakkere euro: Het leidt tot prijsstijgingen ofwel inflatie. Gelukkig is er sinds begin vorig jaar behalve een nieuwe munt ook een nieuwe centrale bank actief: De Europese Centrale Bank. Omdat de consumentenprijzen in Europa momenteel gemiddeld circa twee procent per jaar stijgen en dit percentage zelfs nog wat dreigt op te lopen, verhoogden de heren Duisenberg en Wellink tezamen met hun collega’s van de Raad van Bestuur de Europese rentevoeten

de afgelopen maanden in een aantal stapjes. Met haar beleid zorgt de ECB ervoor dat de inflatie binnen de perken blijft. Samen met de verbeterende Europese economische ontwikkeling leidt dit ongetwijfeld ook tot een grotere populariteit van de euro bij inter-

‘De sterke economische opleving in Europa is deels te danken aan de verzwakking van de euro’

nationale beleggers. Een behoorlijke waardestijging van de euro ten opzichte van de dollar in de komende anderhalf jaar zou me dan ook niks verbazen. Tegen die tijd hebben we de knisperende eurobankbiljetten in onze handen. En dan zien we het met onze eigen ogen: De euro is een kleurrijke valuta!’

Zo op het eerste gezicht lijken het nieuwe Europese bankstelsel met als centrum de Europese Centrale Bank (ECB) in Frankfurt en het bijna een eeuw oude bankensysteem van de Verenigde Staten veel op elkaar. Het centrum daar is Washington waar het dagelijks bestuur van de centrale bank, de Federal Reserve Board (Fed), is gevestigd. Verder lijkt de positie van de nationale centrale banken die bij ons deel uitmaken van het nieuwe systeem, vergelijkbaar met die van de regionale Federal Reserve Banks, de Feds. Zij zijn immers ook nauw betrokken bij het uitstippelen van het monetaire beleid.

Een rondgang langs de twaalf Feds maakt al snel duidelijk dat er toch belangrijke verschillen zijn. Dat beide stelsels een andere geschiedenis hebben is niet nieuw. De Fed dateert al van 1913 en is voortgevloeid uit nationale wetgeving door het Amerikaanse Congres. Het Europese stelsel komt voort uit een verdrag tussen soevereine staten die elk reeds beschikten over een nationale centrale bank met een eigen traditie. Daardoor kenmerkt dit stelsel zich vooralsnog door een mix van nationale identiteiten en Europese gemeenschapszin.

In gesprekken met medewerkers van de Feds besef je pas hoe belangrijk dit verschil in de praktijk is. Zo beschikt de ECB bijvoorbeeld over nationale statistieken. Per land zijn de inflatievoeten dus bekend die wel eens op gespannen voet kunnen staan met de daaruit samengestelde prijsindex waarmee de ECB werkt. Omdat in de VS regionale cijfers nauwelijks worden verzameld zijn lokale prijsverschillen daar vaak niet eens bekend. Daarom spelen ze in het beleid een ondergeschikte rol. De Fed-presidenten laten zich in hun beleidsadvies richting Washington dan ook vrijwel geheel leiden door *nation-wide* motieven. Doordat het de ECB nog aan traditie ontbreekt, zullen de meeste leden er aan moeten wennen in die mate *euro-wide* te denken.

Verder staat buiten kijf dat Alan

Greenspan als bestuursvoorzitter van de Fed een overheersende positie inneemt. Zijn reputatie als de bewaker van prijsstabiliteit staat garant voor de geloofwaardigheid van het systeem. In Frankfurt werd onze Wim Duisenberg op dezelfde grond tot voorzitter benoemd, maar zijn reputatie als de man die over de gezondheid van de euro waakt is tenslotte nog maar jong. Ook kent de Fed meer openheid doordat de notulen van de beleidsvergaderingen in Washington openbaar worden gemaakt. Zo ook het afwijkende stemgedrag van de *Board*-leden. Dit moet voorkomen dat het publiek de Fed als een ivoren toren ziet.

Voor vele nationale centrale banken die deel uitmaken van het Europese stelsel rijst steeds meer de vraag hoe zij zich kunnen profileren. Een van de manieren waarop de Fed-banken dit doen, is economisch onderzoek. Hun bazen maken hier ook intensief gebruik van wanneer ze zich voorbereiden op de bijeenkomst met de *Board*: *'In arriving at his position, the president needs to hear the diversity of arguments only a research department can make'*, aldus Fed-president Broaddus uit Richmond.

Overigens tellen die afdelingen, met uitzondering van die in New York, zelden meer dan twintig economen. Opgeteld komen de regionale staven ongeveer uit op de stafbezetting in Washington. Wortels hebben in de regio vindt de Fed zeer belangrijk. Een manier om dit te

bereiken is voeling te houden met de *Board of Directors* (in Nederland te vergelijken met de raad van commissarissen) die elke regionale Fed-bank heeft. Het zijn deze mensen die – wanneer de economie daartoe aanleiding geeft – aan de *Board* een voorstel mogen doen om het officiële rentetarief van de Fed te veranderen. Op die manier is de Fed voortdurend op de hoogte van wat er omgaat in de regio's op economisch gebied. Tegelijkertijd schept zij een breed draagvlak voor haar beleid dat de *Directors* in hun gebied dienen uit te dragen. Deze voortdurende inbedding in de regio kan een leerzame les zijn voor Europa.

De sfeer bij de Feds is bijzonder. De grote monetaire kennis van diverse presidenten, het enthousiasme waarmee zij daarover praten, de hoogstaande kwaliteit van de stafmensen en hun betrokkenheid bij alles wat hun bazen in Washington vertellen, laten een onuitwisbare indruk achter. Als Europese buitenstaander merk je overigens wel dat, met uitzondering van de Oostkust van Amerika, het merendeel van de Feds de gang van zaken in Europa maar zijdelings volgt en dus bepaald niet eurocentrisch is ingesteld.

Wim Vanthoor

Van idealistisch internationalist tot nationaal-socialist

Boek over onbekende periode in leven Rost van Tonningen

In het hol van de leeuw sprak de Weense hoogleraar Peter Berger onlangs over de man die nadrukkelijk ontbreekt in de presidentiële portrettengalerie van de Nederlandsche Bank: Meinoud Rost van Tonningen, president van DNB tijdens de Duitse bezetting. Aanleiding voor Bergers bezoek aan DNB was de publicatie van zijn boek over een relatief onbekende periode uit het leven van deze NSB'er: De jaren waarin Rost als vertegenwoordiger van de Volkenbond de staatsfinanciën van Oostenrijk controleerde.

Corry van Renselaar

Bij de niet aflatende aandacht voor de Tweede Wereldoorlog is het merkwaardig dat nog steeds geen wetenschappelijk verantwoorde studie is gedaan naar een van de belangrijkste Nederlandse nazicollaborateurs. David Barnouw van het NIOD heeft in 1994 met *Rost van Tonningen. Fout tot het bittere einde* een eerste aanzet gegeven – hij publiceerde eerder de correspondentie van Rost – en daar was het tot op heden bij gebleven. Het malotige *Op zoek naar mijn huwelijksring* van de hand van Rosts 'zwarte' weduwe buiten beschouwing gelaten.

Berger beperkt zich in zijn boek *Im Schatten der Diktatur. Die Finanzdiplomatie des Vertreters des Völkerbundes im Österreich Meinoud Marinus Rost van Tonningen 1931-1936* tot Rosts jaren in Wenen als financieel controleur van de Volkenbond, de voorloper van de Verenigde Naties.

De Weense periode, zo maakt Berger duidelijk, is voor Rost van groot belang geweest. In de schaduw van het opkomende austro-facisme ontwikkelde Rost zijn nationaal-socialistische ideeën en ontpopte hij zich als een felle antisemiet. Het zou een goede springplank blijken voor het plaatsvervangend leiderschap van de Nederlandse nationaal-socialistische partij, de NSB, het secretariaat-generaal van de ministeries van Financiën en Economische zaken en het presidentschap van DNB tijdens de Duitse bezetting.

De jurist Rost was volgens Berger als vertegenwoordiger van de Volkenbond in Wenen *'keine wirklich mächtige Figur im politischen Spiel der Zwischenkriegszeit (Interbellum)'*, maar wel een graag geziene figuur in regeringskringen. En daar ligt, vindt Berger, zijn betekenis voor de geschiedenis, omdat Rost een dagboek bijhield. ➡

Meinoud Rost van Tonningen

den en die wensten controle te houden. Vooral Frankrijk en Italië waren bevreesd voor de breed levende wens in (Duits)Oostenrijk om zich aan te sluiten bij Duitsland. Berger gaat in zijn boek uitgebreid in op het omvangrijke circus van overleg dat in de jaren na het einde van de Eerste Wereldoorlog ontstond en de winnaars en verliezers weer aan de conferentietafels bracht om aan de financiële problemen van Europa samen het hoofd te bieden. Want een ding was duidelijk, de hyperinflatie in Duitsland en de *galopperende* geldontwaarding in Oostenrijk vormden een bedreiging voor het gehele continent, financieel-economisch, maar politiek evenzeer.

De opkomende rechts-radicalen bewegingen waren een regelrechte bedreiging voor de democratische rechtsstaten. In dit klimaat zette de bevattelijke Rost zijn eerste schreden als financieel diplomaat onder de hoede van

de Nederlandse Volkenbondcommissaris, A.R. Zimmerman.

De Oostenrijkers waren niet gelukkig met het optreden van Zimmerman. Berger karakteriseert diens gedrag als *schulmeisterlich, arrogant, taktilos und überheblich* (aanmatigend). De irritatie liep hoog op en in 1926 besloot de Volkenbond het financiële toezicht geleidelijk af te bouwen. Zimmerman vertrok en Rost keek uit naar een andere functie.

Carrière

Ondanks een gunstige pers in Wenen en goede Nederlandse referenties wilde het slecht lukken met Rosts carrière. Uiteindelijk vond hij een baan bij Hope & Co in Amsterdam. Onder andere Philips en de Nederlandsche Bank hadden geen behoefte aan zijn zelf aangeprezen internationale ervaring. Na drie jaar hield hij het bij Hope & Co voor gezien. Bij zijn ondervraging in mei 1945 door de Canadezen schreef hij zijn antisemitisme mede toe aan de *'most dramatic struggle against Jewish domination'* die hij als Amsterdamse bankier in deze jaren had moeten leveren.

In de schaduw van het opkomende austro-facisme ontwikkelde Rost zijn nationaal-socialistische ideeën

Gefnuikt in zijn ambitie om firmant bij Hope te worden keerde hij in 1931 in Wenen terug. De gevolgen van de beurskrach van Wallstreet in 1929 waren inmiddels ook zichtbaar in Oostenrijk. De economische crisis trof de Alpenrepubliek zwaar. De nationale munt kwam onder druk te staan, Oostenrijk kon niet

langer aan zijn buitenlandse verplichtingen voldoen, de regering trad af en de Volkenbond moest er opnieuw aan te pas komen om de zaak financieel te redden. In dit tumult trad Rost ten tweede male aan als monetair saneerder in dienst van de Volkenbond maar nu in de prominente rol van *'Vertreter des Finanzkomitees in Österreich'*, later simpelweg *Vertreter der Völkerbund*. Hoewel hij *'nur wenig Macht'* had, ontving Rost een vorstelijk salaris, zodat hij nu eindelijk een grote, bij zijn eerzucht passende, staat kon gaan voeren.

De toezichtstaak van de Volkenbond werd geregeld in het Protocol van Lausanne (1932). Het voorzag onder meer in een omvangrijke internationale lening. Maar veel belangrijker voor de politieke toekomst van Oostenrijk en Europa was dat Frankrijk kanselier Dolfuss dwong een clause op te nemen waarin Wenen nog eens expliciet verklaarde nooit aansluiting te zoeken bij Duitsland. Rost noteerde later in zijn dagboek dat hij Dolfuss had moeten adviseren dit *Shylocksystem* niet te tekenen. In Duitsland, waar het nazisme al een niet te ontlopen politieke factor was en Hitler op het punt stond de *Reichskanzlei* te betrekken, wakte deze passage grote woede. Die koelde pas af in 1938 door de *Anschluss*, met als opmaat de moord op Dolfuss door Oostenrijkse nazi's in 1934.

Historici in Oostenrijk vragen zich tot op de dag van vandaag af in hoeverre Rost in de tussenliggende jaren met zijn bezuinigingen en alle sociale consequenties heeft bijgedragen aan de opkomst van de nazi's. Berger heeft daar zo zijn twijfels over, al was het alleen maar omdat de niet-econoom Rost zich in Wenen vooral politiek manifesteerde.

Zo illustreert de boven aangehaalde dagboekpassage ook de positie die Rost inmiddels in Oostenrijk innam. Hij vond gehoor in de hoogste politieke kringen. En dat was een conservatief-katholiek, antisocialistisch milieu waar het nationaal-socialisme grote aantrekkingskracht had. Dit gaf Rosts vage rechts-radicalen denkbeelden definitief vorm en scherpte zijn politieke ambities.

In 1936 verklaarde Rost Oostenrijk eigenmachtig voor gesaneerd. Hij verliet het land maar deed dat niet, zoals Barnouw het uitdrukt, zonder een politieke tijdbom achter te laten. In Oostenrijk waren namelijk vooral de nationaal-socialisten fel gekant tegen het financiële korset waarin de Volkenbond het land gesnoerd had omdat het een *Anschluss* met Duitsland uitsloot. Door Rosts positieve verslagen aan Genève werd dat verbod ondermijnd. Niet toevallig noemt Berger het deel waarin hij Rosts laatste maanden in Wenen beschrijft dan ook *'Wegbereiter für den Anschluss'*.

Behangen met het *Grosskreuz des Österreichischen Verdienstordens* verliet Rost in september 1936 het gistende Oostenrijk. Een maand eerder had hij zich aangemeld als lid van de NSB. Mussert beloofde hij 'loyaal en disciplinair naar beste weten' te helpen Nederland op te stoten in de vaart der Germaanse volkeren. Via Neurenberg, waar hij een *Parteitag* van de NSDAP bijwoonde, kwam hij in de herfst in Nederland aan om een inktzwart vervolg te geven aan een loopbaan die in juni 1945 eindigde door zelfdoding in de strafgevangenis van Scheveningen.

In het septembernummer van DNB magazine: Rost van Tonningen, president van de Nederlandsche Bank tijdens de Duitse bezetting.

Groot, groter, veiligst?

Beurzenfusie noopt toezichthouders tot samenwerken

Het nieuws dat de beurzen van Parijs, Brussel en Amsterdam zich verenigden tot Euronext was nog maar net bekend, of ook Londen en Frankfurt kondigden een beurzenfusie aan. In hoog tempo zijn de handelsvloeren van Europa bezig hun schaal te vergroten. En dat moet ook wel, willen ze blijven concurreren met de Verenigde Staten. Een goede ontwikkeling, vindt ook DNB. Maar hoe zit het met veiligheid en efficiëntie van de nieuwe beurzen?

Douwe Miedema

Handel in effecten en opties in Europa is op het moment nog steeds acht keer zo duur als op Wall Street. Nog maar anderhalf jaar geleden, toen de euro nog niet was ingevoerd, was dat niet zo'n ramp. De nationale valuta's vormden een veilige barrière tegen concurrentie uit het buitenland. Nu de handel in de elf EMU-landen alleen nog in euro's plaatsvindt, kan een beursfonds net zo goed kiezen voor een notering in Frankfurt als in Amsterdam. Kostenoverwegingen spelen nu wel degelijk een rol. Amsterdam, Parijs en Brussel sloegen de handen ineen en vormden met Euronext één beurs met een grotere omvang dan die van Londen. Londen antwoordde door met Frankfurt de megabeurs iX te vormen. Verdere concentratie van de Europese handelsvloeren is niet uit te sluiten.

Maar hoe zit het nu met de toezichthouders? En welke rol heeft DNB hierin? 'Iedereen denkt bij een beurzenfusie in de eerste plaats aan de handel', zegt Henny van der Wielen, onderdirecteur van DNB die zich bezighoudt met het betalingsverkeer. De handel zal in het geval van Euronext verlopen via drie identieke lokale beurzen die van dezelfde handelssystemen gebruik maken, één voor effecten en één voor opties. Voor de Nederlandse handel blijft de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE) de eerst aangewezen toezichthouder.

'Maar een effecten- en optiebeurs kent veel meer activiteiten', vervolgt Van der Wielen. 'Er zit een hele administratieve wereld achter. Het is vooral die *back office* waarmee DNB zich – samen met de STE – bezighoudt. En vooral op dit terrein kunnen via fusie kosten worden bespaard. Logisch is dan dat ook hier onderdelen van de drie huidige beursorganisaties nauwer gaan samen-

werken. Hoe dan ook: Voor de toezichthouder blijft het uitgangspunt dat deze administratieve processen ook in de nieuwe situatie goed moeten blijven lopen. En ongeacht waar ze worden uitgevoerd, moeten de Nederlandse toezichthouders zich ervan hebben vergewist dat ook de nieuw ontstane *back office* voldoet aan de eisen van het Nederlandse toezicht op Euronext.'

'Die toegenomen grip is een schoolvoorbeeld van een *oversight*-taak die voor DNB steeds belangrijker wordt. Iedereen kent DNB natuurlijk als de toezichthouder op banken. Maar ze is, vol-

'We houden stevig toezicht op de beurs en pleiten ervoor dat overeind te houden'

gens de Bankwet, ook verantwoordelijk voor financiële stabiliteit. 'We houden in Nederland stevig toezicht op de beurs en we pleiten er natuurlijk voor dat overeind te houden. Geluiden uit de markt bevestigen onze overtuiging, men is tevreden over de Nederlandse situatie', meent Van der Wielen. 'Formeel zal Euronext in ieder geval een goedkeuring nodig hebben van de minister van Financiën, die daarvoor eerst advies inwint bij DNB en de STE. Bij de handel op de beursvloer zijn natuurlijk enorme risico's', zegt Van der Wielen. 'Als een partij zijn stukken niet kan leveren, kan dat gevolgen hebben voor de financiële stabiliteit in Nederland. We willen zeker weten dat de systemen waarmee de beurs werkt veilig zijn en dat de partijen die erbij betrokken zijn zeer stabiel zijn.'

Dienstverlening

DNB is steeds meer *back office*-taken zelf gaan uitvoeren. Zo vericht zij de feitelijke betaling (het zogenoemde *settlement*) voor de partijen die op de beurs met elkaar handelen. Het risico dat er met die betaling zelf iets mis gaat, is dus uiterst gering. Ook verzorgt DNB sinds vorig jaar het beheer van *margins* voor de beurs. Dit zijn financiële buffers die partijen die op de beurs handelen

DNB-onderdirecteur Henny Van der Wielen

moeten aanhouden voor het geval er iets mis gaat bij de afwikkelingsorganisatie van

de beurs. 'Doordat banken deze nu bij DNB aanhouden, hebben zij met één loket te maken en dat is voor banken een garantie voor efficiënt beheer van onderpand. Daarnaast heeft DNB een arrangement ingericht, voor het geval een bank zijn effectenrekening niet kan betalen. Andere banken hoeven daar dan geen schade van te ondervinden. De dienstverlening van DNB heeft voor het bankwezen tot aanzienlijke *efficiency*voordelen geleid. Het is natuurlijk belangrijk deze in de Euronext-situatie te behouden', aldus van der Wielen.

Wat in Nederland geldt voor de overzichtstaak (*oversight*) van DNB op de beurs, geldt ook voor de nationale centrale banken in België en Frankrijk. En naast deze centrale banken zijn ook effecten- en banktoezichthouders betrokken bij de beoordeling van de nieuwe Euronext-organisatie en het toezicht hierop. 'Wat betreft de *back office*-activiteiten overleggen momenteel maar liefst negen toezichthouders. Vijf uit Frankrijk, twee uit België en twee uit Nederland', zegt Arnoud Vossen die namens DNB aan het overleg deelneemt.

'Euronext is één instelling en het mag niet zo zijn dat de toezichtsregels in het ene land sterk verschillen van die in een ander land. Bovendien zijn de hoofdlijnen van de fusie al ingevuld, maar moet voor de verdere invulling nog veel werk worden verzet. En omdat de tijd voor oprichting van Euronext krap is, wordt het ook voor toezichthouders een spannende tijd. Het overleg van de komende tijd moet uitmaken hoe de details van de fusie zullen luiden en wie welke taken gaat uitvoeren. Een ding is zeker: binnen een half jaar is het overleg voorbij en is Euronext realiteit.'

'We worden steeds meer e

Verloop van personeel bij DNB groter

De Nederlandsche Bank was lang een bastion: Als je er ging werken, bleef je er tot je pensioen. Dat is aan het veranderen. Sommige mensen blijven er nog steeds lang, maar steeds meer DNB'ers houden het na een paar jaar voor gezien. 'We zijn een steeds gewoner bedrijf aan het worden', aldus Jacqueline Rijdsijk, onderdirecteur Personeel en organisatie.

Jacqueline Rijdsijk, onderdirecteur Personeel en organisatie

Margreet van Schaik

Rijdsijk zelf begon twintig jaar geleden bij DNB. Haar eerste echte baan nadat ze een tijdje student-assistent was geweest. 'Ook al lang, hè? Ik ben begonnen als beleidsmedewerker, echt een economen-baan. Van het een kwam het ander. Alhoewel ik altijd heel goed heb geweten wat ik wilde. En dat ook ter sprake bracht. Volgens mij een van de belangrijkste stappen die je moet zetten als je verder wilt komen binnen DNB. Doordat ik steeds nieuwe dingen heb gedaan, kon ik me ontwikkelen en bleef het werk altijd leuk en interessant. Aanbiedingen van buitenaf heb ik wel

'Als je denkt hier in korte tijd veel geld te verdienen, kom dan liever niet'

gehad. Ik heb zelfs wel eens op het punt gestaan buiten DNB rond te kijken. Maar als ik daarover sprak met de directie dan kwam er steeds weer een baan binnen DNB waarvan ik dacht: Dit is toch wel heel erg leuk. En zo heb ik een aantal keren in mijn carrière heel bewust gekozen voor DNB.'

Uit cijfers blijkt dat het verloop van personeel bij DNB is toegenomen. Een

grote verandering met vroeger, toen het normaal was dat veel mensen hun hele werkzame leven bij DNB bleven. 'De wereld om ons heen verandert', constateert Rijdsijk. 'DNB gaat daarin natuurlijk mee en als medewerker moet je dus mee veranderen. Dat is anders dan vroeger. Die verandering was toen veel minder duidelijk. De meeste medewerkers blijven over het algemeen nog steeds lang bij DNB. Maar de groep

Wijnout Taconis (55 jaar) werkt ruim twintig jaar bij DNB. Hij werkt bij het directoraat Toezicht en verzorgt de uitgave van het Handboek Wet toezicht kredietwezen.

'Toen ik 34 was, ben ik bij DNB begonnen. Ooit heb ik een paar jaar scheikunde gestudeerd, maar na die studie vond ik economie toch ook wel interessant. Ik ben vakken over economie gaan volgen. Zo kwam ik in de bankwereld terecht en bij een accountantskantoor. Bij DNB ben ik begonnen als adjunct-accountant, maar nu werk ik als beleidsmedewerker bij de sectie Beleid, voornamelijk als redacteur van het Handboek Wet toezicht kredietwezen (Wtk). Dat betekent veel zoek- en speurwerk en het verzamelen van relevante gegevens. Heel erg leuk, want op dit gebied gebeurt er steeds van alles. En het is een veelzijdige functie. Ik schrijf teksten, volg de onderwerpen die van belang zijn voor het Handboek Wtk en overleg veel met mijn collega's. Vandaar dat ik ook nog steeds niet ben uitgekeken op mijn baan. Ik heb me er helemaal in

en gewoon bedrijf'

Stefan Raat (31 jaar) werkt sinds twee jaar op de afdeling Statistische informatie en rapportage van de Nederlandsche Bank. Per 1 augustus aanstaande gaat hij weg bij DNB. Dan begint hij bij een vastgoedbedrijf in Hoofddorp als Assistent Finance Manager.

'Bij DNB werken heb ik leuk en leerzaam gevonden, maar ik vind het nu tijd voor iets anders. Vooral omdat ik meer de commerciële kant op wil en de Nederlandsche Bank heeft toch vooral een controlerende functie. Die nieuwe baan past ook iets beter bij mijn opleiding commerciële economie. Ook denk ik dat ik de functie zoals ik die hier had nu wel ken. Het verzamelen en

rapporteren van financiële gegevens van bedrijven en banken blijft, qua werkzaamheden, hetzelfde. Bovendien zegt een vaste aanstelling me op dit moment niet zoveel. Ik heb net mijn vaste aanstelling bij DNB gekregen. Nu ga ik weer op een halfjaarcontract

werken, waarna ik in vaste dienst kom. Dat vind ik niet vervelend. Ik probeer steeds nieuwe dingen, wil overal iets leren en ervaring opdoen. En de economie is daarvoor heel gunstig, want er zijn heel wat vacatures. Eigenlijk heel luxe. Ik zoek steeds een nieuwe uitdaging in mijn werk en nu lijkt dat commerciële me heel interessant. Ik heb het erg naar mijn zin gehad bij DNB: Gezellige collega's en een informele sfeer. Dat zal in mijn nieuwe baan anders zijn. Daar moet ik strak in het pak en zullen mijn werkdagen langer zijn. Maar dat vind ik niet erg, net zomin als minder vakantiedagen. Die maakte ik toch nooit allemaal op.'

ontwikkeld. Ook vind ik het wel prettig dat ik veel ervaring en ook de nodige routine op dit gebied heb gekregen. Voor veel mensen ben ik nu een vraagbaak en dat voelt prettig. Ik zou niet meer aan iets totaal nieuws willen beginnen. Ik verwacht DNB pas te verlaten als ik met de VUT of met pre-pensioen ga. Nog een jaar of vijf, zes. Dat vervroegd uittreden trekt me wel. Niet omdat ik niet meer wil werken, maar ik heb hobby's waaraan ik best wat meer tijd wil besteden.'

mensen die binnen vijf jaar vertrekt, groeit gestaag. Ik vind allebei goed. Maar mobiliteit mag geen doel op zich zijn. Als iemand na tien jaar nog steeds naar volle tevredenheid werkt en kwaliteit levert, want dat zijn we als DNB verplicht, dan blijft zo iemand natuurlijk. Ja, er is meer verloop dan vroeger, maar we hebben absoluut geen uitstroom-problemen. Als je onze cijfers naast die van andere bedrijven legt, verschilt er niet zoveel. We worden eigenlijk een steeds gewoner bedrijf.'

Profileren

Om goede mensen binnen te halen en te houden, richt DNB zich sinds kort nadrukkelijker op de arbeidsmarkt. Rijdsdijk: 'We zijn bezig ons duidelijker te profileren naar de buitenwereld toe, zodat potentiële medewerkers weten wat ze kunnen verwachten als ze hier

komen werken. Dat doen we door advertenties te maken die aansluiten bij het imago dat we willen hebben. We zijn niet *fancy, glossy* en niet zo commercieel. Als je denkt hier in korte tijd veel geld te verdienen, kom dan liever niet. Wel staan we voor kwaliteit, maatschappelijk relevant werk en inhoudelijkheid. Dat moeten we duidelijk naar buiten brengen. En dat gaat steeds beter, want DNB staat in de top 50 van favoriete werkgevers, waar studenten willen werken.'

'Om goede mensen te stimuleren en binnen te houden, is veel begeleiding tijdens hun loopbaan nodig. Dat pakken we structureel aan. Interne opleidingen zijn heel gewoon. Ook zijn we nu bezig met een *Management Development* programma. Dat werkt twee kanten op: Het is stimulerend voor medewerkers en DNB kan straks de management-posities

Monique Hemerijck (40) werkt sinds tien jaar bij DNB. Op dit moment werkt zij bij de Risk Unit van de afdeling Financiële markten.

'De Nederlandsche Bank of het ministerie van Financiën: Daar wilde ik, toen ik nog studeerde, gaan werken. Ik ben algemeen econoom en geïnteresseerd in het overheidsbeleid en het monetaire beleid. Ik begon bij DNB op de afdeling Wetenschappelijk onderzoek en econometrie, waar ik me bezighield met kwantitatief onderzoek. Naast het theoretische deel wilde ik me ook verdiepen in de praktische kant van het monetaire beleid. En zo ben ik op de afdeling Financiële markten terechtgekomen, waar ik me eerst bezighield met het geldmarktbeleid, daarna ben ik portfolio-manager geweest en nu houd ik me bezig met het risico-management van de beleggingen van DNB. Doordat ik steeds van het een in het ander rolde, is mijn werk al tien jaar spannend en leuk. Daarnaast heb ik trouwens ook een post-doctorale opleiding tot *capital*

markets specialist intern bij DNB gevolgd. Daar kreeg ik zelfs vrije dagen voor. Een unieke kans om mijn kennis te verbreden en te verdiepen, want voor zo'n opleiding heb je eigenlijk alleen maar tijd in je studententijd. Doordat ik me steeds meer ben gaan bezighouden met de praktijk, kan ik me voorstellen dat ik misschien nog wel eens ergens anders ga werken. Maar serieuze plannen op dat gebied heb ik niet. Ik heb het hier naar mijn zin en DNB is voor mij een heel speciale bank.'

goed bezetten. We gaan elk jaar een klasje samenstellen waarin mensen, naast hun werk, een speciale opleiding krijgen. Je krijgt niet de garantie dat je na het volgen van zo'n klasje ook manager zult worden, maar in het klasje zitten, is al hartstikke leuk en waardevol.'

'Verder komen er bij DNB steeds meer parttimers en wordt telewerken ook al steeds gewoner. Dat is aantrekkelijk voor mensen die arbeid en zorg willen combineren. Die mogelijkheden zijn er bij DNB. Mensen gaan niet weg, maar blijven ook niet vanwege het salarisoniveau. Uit onderzoek blijkt dat onze salarissen marktconform zijn. En dat willen we zo houden, we willen er niet boven maar ook niet onder zitten. Ook dat blijkt uit onderzoek: Mensen kiezen voor inhoud, maatschappelijke relevantie, ontwikkeling en plezier in het werk. Daarin investeren we. En daar kiezen mensen voor als ze hier werken en blijven werken', aldus Rijdsdijk.

Statistisch Bulletin juni 2000

In het DNB Statistisch Bulletin van juni 2000 vindt u behalve statistieken omtrent de financiële markten, de betalingsbalans, het toezicht op het bankwezen en de overheidsfinanciën, onder meer de volgende artikelen:

- *De Nederlandse betalingsbalans: aanpassing van wijze van samenstelling en presentatie.* Nieuwe internationale regels en de harmonisatie van statistieken door de start van de Europese muntunie zijn de oorzaken van aanpassingen in onder meer de meting van de internationale reserves. Nieuw in de betalingsbalansstatistiek is een aparte deelrekening financiële derivaten in de financiële rekening.
- *Landenrisico in 1999.* Een artikel over de ontwikkeling van het landenrisico van Nederlandse banken in 1999. Ondanks financiële crises in sommige delen van de wereld zijn de uitzettingen van Nederlandse banken en het bruto obligo (alle vorderingen met landenrisico) toegenomen.

U kunt het DNB Statistisch Bulletin aanvragen bij de afdeling Externe betrekkingen en voorlichting, telefoon 020-5243274 of downloaden vanaf de Website van DNB (www.dnb.nl).

Bankgeheimen

Identiteitscrisis

Volgens de economen Ivo Arnold, Casper Smant en Dave de Vries (verder ASV te noemen) verkeert de Nederlandsche Bank begrijpelijkerwijs in een identiteitscrisis (NRC-Handelsblad van 18 mei jl.), nu de euro een feit is en veel taken zijn overgenomen door de Europese Centrale Bank (ECB). Het heeft natuurlijk iets moois als men wordt begrepen, maar dit begrip krijgt iets onbegrijpelijks als het zich uitstrekt tot zaken die men zelf niet herkent. ASV hebben namelijk een Europese monetaire unie voor ogen die niet bestaat en die ook niet in overeenstemming is met het EU-Verdrag.

Met het risico in herhalingen te vallen: Het monetaire beleid is een verantwoordelijkheid van de ECB en de nationale centrale banken gezamenlijk. Hieraan is, in lijn met het Verdrag, als volgt uitvoering gegeven. De besluitvorming over monetaire aangelegenheden vindt plaats in de Raad van Bestuur van de ECB. Deze bestaat uit de directie van de ECB en de presidenten van de centrale banken in het eurogebied. De inbreng van, in ons geval, Wellink wordt voorbereid door het apparaat van DNB. Daarnaast worden veel van de agendapunten van de ECB-

Raad voorbereid door comités en werkgroepen, waarin medewerkers van de ECB en de nationale centrale banken zitting hebben.

De uitvoering van het monetaire beleid – geldmarktoperaties, beheer van de deviezenreserves, enzovoorts – is gedelegeerd aan de nationale centrale banken. De achterliggende gedachte is dat Europa geen gecentraliseerde eenheidsstaat is, maar dat de Europese Unie gebouwd is op het subsidiariteitsbeginsel. Vrij vertaald: wat zonder grote *efficiency* verliezen op een lager niveau kan geschieden, dient ook op dat lagere niveau plaats te vinden. Het is op zich niet onbegrijpelijk en dit is misschien gelijk een tekortkoming van het communicatiebeleid van DNB: Dat een wetenschapper zich bij een monetaire unie weinig kan voorstellen bij de wijze waarop het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB) is georganiseerd. Het lijkt allemaal zo simpel, dat ene monetaire beleid. Waarom hebben de ECB en de nationale centrale banken tezamen hiervoor ruim 55.000 medewerkers nodig? Het punt is dat de werkelijkheid altijd gecompliceerder is. Afgezien van het feit dat in Europa welbewust is gekozen voor een typisch Europees, gedecentraliseerd model – het kan natuurlijk altijd efficiënter – kan het ene monetaire beleid niet tot stand komen zonder een achterliggend operationeel, uitvoerend en administratief apparaat.

ASV schijnen bovendien gemakshalve te vergeten dat de Nederlandsche Bank, naast de monetaire taken, ook nog andere hoofdtaken heeft. Het gaat dan om activiteiten ten behoeve van het betalingsverkeer (*oversight* en operationele taken, waaronder het in omloop brengen van bankbiljetten en munten), economisch onderzoek en mede hierop voortbouwend sociaal-economische adviestaken, het opstellen van statistieken en *last but not least* het toezicht op banken, beleggingsinstel-

lingen en wisselkantoren. Van het totale personeelsbestand van DNB is slechts acht procent werkzaam in de monetaire sector. De Nederlandsche Bank is misschien niet meer de hoedster van de gulden, maar wel en in toenemende mate de hoedster van de financiële stabiliteit van ons land. De verantwoordelijkheden van de ECB op het terrein van het toezicht op de financiële sector zijn beperkt. En anders dan ASV denken, sterft de betalingsverkeerstaak niet geleidelijk af door de vermindering van de chartale geldcirculatie. Deze taak krijgt daarentegen een nieuwe dimensie door het toegenomen belang van gecompliceerde betalingsverkeerssystemen voor de financiële stabiliteit en het ontstaan van nieuwe betaalinstrumenten. Wat dit betreft kan een bezoek aan het voorlichtingscentrum van DNB geen kwaad.

Ik hoor de lezer na de bovenstaande zinnen al denken: Uiteraard denkt een centrale bankier er zo over. Van hem kun je ook niet anders verwachten. Hij verdient immers zijn boterham met het centrale bankieren. Natuurlijk zit hier een kern van waarheid in; het zou anders ook niet goed zijn. ASV stellen: De Nederlandsche Bank past bescheidenheid. Uiteraard, bescheidenheid siert de mens, dus zeker een instelling. En natuurlijk is de toekomst van de nationale centrale banken door de komst van de ECB minder zeker geworden, al is duidelijk bij het Verdrag gekozen voor een decentraal opgezet model. Deze onzekerheid kan en zal ongetwijfeld, ook bij sommige medewerkers van DNB, gevoelens van onzekerheid oproepen. In dat opzicht verschilt DNB, gelukkig, niet van andere moderne bedrijven en instellingen. Daar een identiteitscrisis van maken klinkt spannend, maar heeft met de werkelijkheid weinig van doen.

Olaf Sleijnen, woordvoerder van de Nederlandsche Bank

De stille krachten van DNB? Fred van der Heijden is één van de onmisbare mensen die achter de schermen belangrijk werk doen. Hij is sportinstructeur en doet er alles aan om DNB'ers fit en gezond te krijgen. Ook al moet hij daarvoor rolschaatsen door het bedrijfsrestaurant.

De sportinstructeur

Naam: Fred van der Heijden

Leeftijd: 53

In dienst: 24 jaar

Ieder bedrijf is natuurlijk gebaat bij gezonde en fitte medewerkers. DNB geeft haar medewerkers de gelegenheid in werktijd een halfuur per week te sporten in de sport- en fitnessruimte. De grote aanjager voor bedrijfsfitness is Fred van der Heijden. Hij is de sport/schiet-instructeur van DNB. Naast sportles aan zijn collega's geeft hij ook training aan de gewapende bewakers van DNB.

Van der Heijden startte 24 jaar geleden bij DNB op de afdeling Bankbiljettensortering. Omdat Van der Heijden gediplomeerd judo/ju-jitsu-leraar is, werd hij al gauw gevraagd de toenmalige sportleraar te assisteren. Voor Van der Heijden kwam deze aanbieding precies op het juiste moment, want hij volgde toen een cursus sport/recreatieleider en was op zoek naar een stageplek. Een aantal jaren later werd hij *fulltime* sportinstructeur. Voor deze nieuwe functie moest hij wel binnen een maand zijn schietdiploma halen.

Van der Heijden geeft schiettraining aan een bewaker.

Dik Trom, achterstevoren op de *hometrainer* plaatsnam.

Van der Heijden doet er alles aan zijn zieke collega's er snel weer bovenop te helpen. Zo zorgde hij ervoor dat een collega met een verdraaide knie zijn revalidatieprogramma op DNB kon volgen, door een *hometrainer* naast zijn bureau te plaatsen. In overleg met de

In het begin kwamen gemiddeld zo'n 35 DNB'ers per week sporten. Te weinig, vond Van der Heijden. Om zijn 'missie' te verkondigen reed hij eens in de lunchpauze op rolschaatsen door het bedrijfsrestaurant. Elke keer als een collega hem aansprak, vertelde hij dat hij de nieuwe sportleraar was en promootte hij de bedrijfsgymnastiek. In het personeelsblad van DNB had Van der Heijden ooit een eigen rubriek, een strip met tips voor ochtendgymnastiek en rek- en strekoefeningen voor mensen die zich voorbereiden op de wintersport.

Maar Van der Heijden wilde meer. Hij wilde de collega's die normaal nooit aan sport deden uit de luie stoel krijgen. Speciaal hiervoor ontwikkelde hij, samen met de Arbo- en de medische dienst, de zogenoemde fitness-sstraat. Een hal vol apparatuur om de conditie te verbeteren. De fitness-sstraat werd een doorslaand succes, ook op de jaarlijkse bijeenkomst voor gepensioneerde DNB'ers, waarvoor Van der Heijden op speciaal verzoek de fitness-sstraat in het weekend openstelde. Getooid in driedelig kostuum, in plaats van zijn normale *outfit* van trainingspak, verwachtte Van der Heijden hooguit een paar mensen die een kijkje wilde nemen

bij de apparaten. Hij was echter niet voorbereid op een complete invasie van gepensioneerden die direct alle toestellen wilden uitproberen. Een bezoeker hing ondersteboven in het beenzwaai (abductie) apparaat. Gelukkig was Van der Heijden snel ter plekke om de man uit zijn benarde positie te bevrijden.

Nog steeds bedenkt Van der Heijden allerlei manieren om bedrijfsfitness te promoten. Toen een collega hem vertelde elke ochtend in plaats van de lift, de trap te nemen naar de vijftiende verdieping, bedacht Van der Heijden een wedstrijd traplopen. Zo'n veertig personen namen de eerste keer deel, in sporttenu of strak in het pak. Inmiddels is dit een jaarlijks terugkerend evenement. Het record van 1 minuut 22 seconden staat op naam van een medewerker, die slechts zijn stropdas afdeed voor de klim.

Collega's die voor het eerst komen sporten krijgen van Van der Heijden altijd een *intake* gesprek van zo'n vijf minuten. Een bezoeker van de fitness-sstraat bleek zeer nieuwsgierig en wilde vooraf alle details weten van de bedrijfsfitness. Het gesprek liep uit tot een half uur. Dat de man er daarna nog steeds niet veel van begreep, bleek toen hij, als

bedrijfspsycholoog helpt Van der Heijden ook stress en spanningen bij collega's te bestrijden door ademhalingsoefeningen. Ook probeert hij zijn collega's bewust te maken van hun eetgewoonten. Tijdens een actie met een diëtiste in het bedrijfsrestaurant konden medewerkers aan de hand van hun kassabon achterhalen hoeveel calorieën hun maaltijd bevatte en kregen ze advies over betere eetgewoonten.

Er zijn maar weinig DNB'ers die zich blessuren tijdens de bedrijfsfitness. En als het al gebeurt, dan is dat niet altijd tijdens het sporten. De vreemdste blessure deed zich voor bij een collega, die bij het omkleden met zijn grote teen in zijn sportbroek was blijven haken en ongelukkig op de kleedkamervloer terecht kwam, met als resultaat een schouder uit de kom.

Van der Heijdens inspanningen worden beloond. De sportzaal en fitness-sstraat worden goed bezocht. Het record staat nu op 126 bezoekers op een dag.

Lex Prins

Thriller over nazigoud, opportunisme en hebzucht

Roman over gestolen Nederlands goud

Na de geschiedschrijving over de Nederlandsche Bank en een studie naar de omzwervingen van het nazigoud in de Tweede Wereldoorlog, maakt Joh. de Vries zijn debuut als romanschrijver.

Onder het pseudoniem S.T. Olivier schreef de historicus een thriller over een hem bekend onderwerp. In *Goud op het spoor* worden de omzwervingen van het Nederlandse goud naar Duitsland en van daaruit naar de zoutmijnen in het Zuid-Duitse Merkers gevolgd. Feiten en fictie in een spannende thriller.

Goud op het spoor is gewijd aan de roef van goud door de nazi's in de Tweede Wereldoorlog, in het bijzonder goud afkomstig uit de kluisen van de Nederlandsche Bank. Recentelijk stond dit onderwerp weer in de belangstelling door de publicatie van het eindrapport van de Commissie Van Kemenade (zie ook *DNB magazine* van november 1999).

De thriller is niet wegens valse bescheidenheid onder een pseudoniem geschreven. De Vries is onomstotelijk herkenbaar op de foto op de omslag van het boek. De auteur wil zich op deze wijze onderscheiden van zijn wetenschappelijke carrière.

De voorliefde van Olivier voor pseudoniemen is groot. Vooral de *insiders* zullen menig personage uit het boek herkennen. Zo kan de lezer in Bost van Zonningen de foute Nederlandsche Bankpresident Rost van Tonningen herkennen.

Hoofdpersoon van deze thriller is Herman Wagenvoorde, die tijdens de oorlog als jongste bediende aan de slag gaat bij het agentschap van DNB te Almelo. Hij behoort tot de categorie mensen die in staat waren om de oorlog op een voor hen voordelige wijze te overleven. Na de wilde stakingen, voorjaar 1943, wordt Wagenvoorde door een samenloop van omstandigheden via de *Arbeitseinsatz* te werk gesteld bij het hoofdkantoor van de *Reichsbank*, de Duitse centrale bank, in Berlijn. Hier weet hij in korte tijd het vertrouwen te winnen van de top van de bank. Wagenvoorde wordt naar Nederland gestuurd om het transport van goud uit de kluisen

van de Nederlandsche Bank naar Duitsland te inspecteren. Tijdens zijn bezoek aan Almelo raakt hij betrokken bij de overval door het verzet op het agentschap. De nazi's beginnen te twifelen aan de pro-Duitse gezindheid van Wagenvoorde. Dit weerhoudt hen er overigens niet van om hem een belangrijke rol te geven bij het transport per trein van geroofd goud naar Merkers.

De tweeslachtigheid van Wagenvoorde draagt ertoe bij dat hij ongeschonden het einde van de oorlog beleeft. In dienst van de geallieerden raakt hij wederom betrokken bij de kwestie van het nazigoud, deze keer bij de zoektocht van de geallieerden naar het geroofde goud.

Olivier weet feiten en fictie op een bijzondere realistische manier te verwerken, ook al heeft de bliksemcarrière van Wagenvoorde bij de *Reichsbank* – hij wordt zelfs beloond met het ijzeren kruis – Mata Hari-achtige trekjes. In een razend tempo van jongste bediende van het agentschap Almelo tot directie-adviseur bij de Duitse centrale bank is zelfs in vreedstijd een onvoorstelbare carrière.

De keuze voor het agentschap Almelo als decor voor deze thriller is zeker niet toevallig. Zo werd het agentschap in het najaar van 1944 niet alleen overvallen door het verzet, maar kwam dit inmiddels gesloten filiaal van DNB recentelijk ook in het nieuws door de zogenoemde 'schat van Almelo'. In de roerige dagen na de bevrijding, begin april 1945, zou een grote hoeveelheid waardevolle goederen, waaronder munten en Joodse

Job. de Vries

religieuze voorwerpen, bij het agentschap zijn afgeleverd. Hier laat Olivier de fantasie wel erg op de loop gaan. Twee jaar geleden is met succes de herkomst en bestemming van deze schat onderzocht, onder leiding van de Amsterdamse hoofdcommissaris van politie, Erik Nordholt. Olivier geeft echter in zijn boek een nieuwe dimensie aan de 'schat van Almelo'.

Goud op het spoor – de titel verwijst subtiel naar de manier waarop het geroofde goud in Duitsland werd getransporteerd – is geen literair *opus magnum*. Maar dat zal de schrijver, die zijn sporen als historicus al lang en breed heeft verdiend, ook zeker niet hebben beoogd. Wel is *Goud op het spoor* een bijzonder spannende thriller waarin iedere keer weer op zeer boeiende wijze nieuwe facetten van de nazi-goudroof worden belicht. Het boek maakt ook op zeer aansprekende wijze de aantrekkingskracht van goud duidelijk, niet alleen op de nazi's en de hoofdpersoon, maar ook op de geallieerden. Normen en waarden worden snel overboord gezet wanneer dit edelmetaal in het spel is. Rode draad in het verhaal is de zoektocht van de zoon van Wagenvoorde naar het verleden van zijn vader. Deze opbouw geeft het boek een extra, meer psychologische dimensie. En zoals het een goede thriller betaamt, wil de lezer het boek in een adem uitlezen. Al met al een aanrader, niet alleen voor degenen die geïnteresseerd zijn in het oorlogsgoud, maar voor iedereen die graag een spannend boek leest.

Olaf Sleijnen

Goud op het spoor, S.T. Olivier. Uitgeverij Signature, Baarn. ISBN 90-5672-027-9

'In de NZH bus', 1999, 70 x 100 cm, acryl op doek.

Verstandelijk gehandicapten exposeren kunst bij DNB

Voel je je rood of groen?

De kunstcommissie van de Nederlandsche Bank exposeert in de maand augustus schilderijen van verstandelijk gehandicapten van het Hartekamp Kollektief.

Het Hartekamp Kollektief is onderdeel van de Stichting De Hartekamp die zorg verstrekt aan meer dan zeshonderd gehandicapten. Het Kollektief organiseert exposities in openbare gebouwen, ontmoetingsruimten en bedrijven. De leden van het Kollektief maken met hulp van een begeleider schilderijen die bestemd zijn voor expositie en verkoop. De kunstwerken die de leden in de afgelopen periode hebben gemaakt, zijn met veel suc-

ces op diverse plaatsen tentoongesteld. Deze bijzondere expositie is vanaf augustus bij DNB te bezichtigen.

Het was een initiatief van een medewerker van de Nederlandsche Bank om het Hartekamp Kollektief bij de kunstcommissie van DNB onder de aandacht te brengen. Elk jaar organiseert de kunstcommissie tijdens de zomermaanden tentoonstellingen die niet direct betrekking hebben op het aankoopbeleid

van DNB, maar die wel voortkomen uit de ideeën van collega's.

Het is geen therapie, het is ook geen bezigheidsactiviteit. Nee, de bewoners van De Hartekamp willen graag schilderen, omdat zij het heerlijk vinden om met verf en kleur te werken. 'Soms staan zij 's ochtends letterlijk in de rij om mee te mogen doen', zegt Arthur de Roy, sinds zeven jaar begeleider van het Hartekamp Kollektief. De Roy werd aangetrokken bij het Kollektief door de Stichting De Hartekamp, omdat het bleek dat geestelijk gehandicapten over het algemeen over een goed gevoel van kleur blijken te beschikken en heel graag met verf en penseel in de weer zijn.

De Roy, die in beginsel een dag per week met de geestelijk gehandicapten werkte, merkte al snel dat het animo van de bewoners van de Hartekamp zo groot was, dat hij die ene dag uitbreidde tot vijf dagen in de week. Gemiddeld werkt hij met tien tot vijftien deelnemers in een sessie. Vaak werken de deelnemers gezamenlijk aan een schilderij en het komt ook voor dat een werk, dat individueel is gemaakt, door een andere bewoner verder wordt uitgewerkt en afgemaakt. Opvallend is dat deze kunstenaars daar absoluut geen problemen mee hebben.

'De nieuwe wereld', 2000, 200 x 300 cm, acryl op doek.

'Het begin van een kunstwerk is soms een moeilijk moment', vertelt De Roy. 'Een deelnemer staat voor een doek en weet niet op welke manier hij moet beginnen.' De Roy stelt hem of haar dan de vraag: 'Hoe voel je je vandaag?' 'Voel je je rood of groen of misschien wel geel of bruin?' Meestal is een dergelijke vraag het begin van een nieuw kunstwerk.

Zoals bij vrijwel elke andere expositie die de kunstcommissie van DNB organiseert, zijn de kunstwerken te koop. De prijzen zijn veel lager dan bij de professionele kunstenaars (tussen NLG 150,- en NLG 500,-). De opbrengst van de verkopen gebruikt men onder meer voor aanschaf van nieuwe materialen.

De schilderijen zijn in de maand augustus te bezichtigen van maandag tot en met vrijdag tussen 09.00 en 17.00 uur in de ontvangsthal van de Nederlandsche Bank NV, Westeinde 1, Amsterdam.

kort gezegd

EMU

Euromunten op maat bezorgd

DNB levert de detailhandel euro's op bestelling. Dit is nodig omdat winkels vanaf 1 januari 2002 wisselgeld in euro geven. Ook als de klant met guldens betaalt. Op die manier kan de euro-omwisseling zo snel mogelijk verlopen. Het streven is dat na een week al driekwart van de contante toonbankbetalingen in euro's plaatsvindt. Winkels moeten daarom op 1 januari 2002 een aanzienlijke startvoorraad eurowisselgeld in huis hebben. Daarnaast zullen zij grotere hoeveelheden guldens moeten innemen dan normaal. DNB zorgt ervoor dat zij de guldenmunten, die zij niet meer als wisselgeld teruggeven, op een snelle en veilige manier kunnen afstorten.

Vanaf 27 december 2001 kunnen circa 230.000 winkels en horecabedrijven via een speciaal door DNB opgerichte brengen en haaldienst euromunten laten bezorgen en guldens laten ophalen. Normaal gesproken moeten winkeliers hiervoor naar hun bank. De breng- en haalservice van DNB (die geldt tot half februari 2002) is erop gericht de inspanningen van de detailhandel te verlichten. Daarnaast wordt de veiligheid hiermee gediend. Het muntentransport wordt in opdracht van DNB uitgevoerd door TNT Post Group. Voor 1 januari 2002 zal het accent vooral liggen op de aanvoer van euromunten. Na de jaarwisseling zal de vervoersstroom voor een relatief groter deel bestaan uit ingenomen guldenmunten.

De euromunten worden in twee typen standaardpakketten bezorgd. Pakket A, met een waarde van EUR 15, bevat de kleinste denominaties en bestaat uit 10 rollen van zowel de 1 eurocent als de 2 eurocent. In Pakket B zitten de overige euromunten: 5, 10, 20 en 50 eurocent en

de 1 en 2 euro. Van iedere denominatie bevat pakket B twee rollen. De waarde bedraagt EUR 219. Winkels moeten hun muntbestellingen doorgeven aan een speciaal opgericht *callcenter*. Omdat het bestedingsgedrag van de consument per winkeltipe uiteenloopt, verschilt ook de individuele wisselgeldbehoefte per winkel. Om te berekenen hoeveel euromunten zij nodig hebben kunnen winkels gebruik maken van vuistregels. DNB stelt deze op met behulp van het Eurowisselgeldmodel, dat zij in samenwerking met de Raad Nederlandse Detailhandel heeft ontwikkeld.

Voor het goede doel

Van de zes miljard guldenmunten die ooit in omloop zijn gebracht, komen er tijdens de euro-omwisseling naar schatting slechts drie miljard terug. Veel munten, vooral de kleinere denominaties, zijn gewoon zoekgeraakt. Andere Nederlandse munten zijn door toeristen meegenomen naar huis en bevinden zich dus in Duitse keukenslaattjes of Franse spaarpotjes. Daar staat tegenover dat vele Nederlanders aan hun buitenlandse vakanties een verzameling lires, peseta's of marken hebben overgehouden. Deze munten kan men natuurlijk tot 2002 nog uitgeven, maar

voor de meeste mensen is een rondje Europa iets te veel van het goede. Ze blijven met het geld zitten. Want men kan wel de nationale bankbiljetten van de andere eurolanden tot 1 april 2002 bij de banken en bij DNB (die deze service gratis verleent) omwisselen, maar bij de munten is dit niet mogelijk.

De waarde van de buitenlandse munten die op deze manier overblijven is onbekend, maar het zou best eens om vele miljoenen kunnen gaan. Miljoenen waar charitatieve instellingen nuttige dingen mee kunnen doen. De Stichting Collecteplan heeft daarom het initiatief genomen om één nationale actie te organiseren. De Stichting, die is gelieerd aan de Vereniging van Fondsenwervende instellingen, zal tussen eind januari en medio februari 2002 een grote gezamenlijke inzamelingsactie organiseren. De deelnemende wervende instellingen zullen vooraf een verdeelsleutel afspreken voor de opbrengst. De inzamelingsactie richt zich behalve op de munten van de andere eurolanden ook op guldens en draagt daarom bij aan het soepele verloop van de euro-omwisseling in Nederland. De actie zal door de banken worden ondersteund, want hoe meer opgepote guldens van het publiek buiten de overgangsperiode worden omgewisseld, hoe beter.

Hendrik Jan Eijpe

In het septembernummer:

Het DNB-presidentschap van Rost van Tonningen tijdens de Duitse bezetting

Bundesbank in serie over centrale banken in Europa

